

ECONOMISCHE BEGROTING

Instituut
voor de Nationale
Rekeningen

Economische vooruitzichten 2015

Februari 2015

Kunstlaan 47-49
1000 Brussel

E-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Wettelijk Depot: D/2015/7433/2

Disponible en français

Inhoudstafel

Woord vooraf	1
Samenvatting	3
1. De internationale omgeving	5
1.1. Evolutie van de wereldeconomie	5
1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners	7
1.3. Rentevoeten en wisselkoersen	9
1.4. Onzekerheden	10
2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten	11
2.1. Economische groei	11
2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren	11
2.3. Bedrijfsinvesteringen	13
2.4. Investeringen in woongebouwen	14
2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen	15
2.6. Voorraadwijzigingen	15
2.7. Uitvoer en invoer	15
3. Ontwikkeling van prijzen en lonen	17
3.1. Binnenlands prijsverloop	17
3.2. Indexering van de overheidslonen en de sociale uitkeringen	19
3.3. Loonontwikkeling in de marktsector	19
3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten	19
3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus	21
3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote	22
4. Arbeidsmarkt	23
Bijlage	28

Lijst van tabellen

Tabel 1	Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector	20
Tabel 2	Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen	21

Lijst van figuren

Figuur 1	Kwartaalverloop van de mondiale economische groei	5
Figuur 2	Particuliere consumptie in de VS	5
Figuur 3	Economic sentiment indicator eurozone	6
Figuur 4	Kwartaalverloop van het bbp in volume	6
Figuur 5	Kwartaalverloop van het bbp in volume	8
Figuur 6	Rentetarieven ECB	9
Figuur 7	Verloop van de langetermijnrentevoeten	9
Figuur 8	Kwartaalverloop van het Belgische bbp in volume	11
Figuur 9	Particuliere consumptie in volume	12
Figuur 10	Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote	12
Figuur 11	Bedrijfsinvesteringen in volume (gecorrigeerd)	13
Figuur 12	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	14
Figuur 13	Investeringen in woongebouwen in volume	14
Figuur 14	Uitvoer van goederen en diensten	16
Figuur 15	Inflatie: verloop op kwartaalbasis	17
Figuur 16	Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen	18
Figuur 17	Ontwikkeling van de loonquote	22
Figuur 18	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector	23
Figuur 19	Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad	24
Figuur 20	Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking	26

Woord vooraf

Overeenkomstig de wet van 21 december 1994 heeft het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) de cijfers van de economische begroting meegedeeld aan de minister van Economie. Volgens de gangbare procedure heeft het Federaal Planbureau (FPB) een voorstel van economische begroting voorgelegd aan het wetenschappelijk comité en aan de raad van bestuur van het INR. Laatstgenoemde keurt de definitieve cijfers goed en draagt de eindverantwoordelijkheid. Het wetenschappelijk comité heeft een gunstig advies uitgebracht over de economische begroting.

Deze vooruitzichten houden rekening met de jaaraggregaten die gepubliceerd werden in deel 2 van de Nationale rekeningen 2013 ('Gedetailleerde rekeningen en tabellen'), alsook met de voornaamste aggregaten tot het derde kwartaal van 2014 en met de flashraming voor het bbp in het vierde kwartaal.

De hypothesen in verband met de internationale omgeving zijn gebaseerd op recente consensusvooruitzichten (Consensus Economics) en kwartaalramingen van de wereldgoederenhandel die opgesteld werden door het Nederlandse Centraal Planbureau. De evolutie van de financiële variabelen (wisselkoersen, rentevoeten, olieprijsen) werd afgeleid uit de verwachtingen van de financiële markten van begin februari. De vooruitzichten voor België werden gegenereerd aan de hand van de jaar- en de kwartaalversie van het Modtrim-model, dat op het FPB werd ontwikkeld.

Deze vooruitzichten werden voltooid op 12 februari 2015.

Philippe Donnay

Commissaris van het Federaal Planbureau

Jean-Marc Delporte

Voorzitter van de raad van bestuur van het
Instituut voor de Nationale Rekeningen

Kerncijfers voor de Belgische economie*Wijzigingspercentages in volume - tenzij anders vermeld*

	2012	2013	2014	2015
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0,8	0,3	0,9	1,3
Consumptieve bestedingen van de overheid	1,4	1,1	0,7	-0,1
Bruto vaste kapitaalvorming	-0,0	-2,2	4,6	-0,6
Totaal van de nationale bestedingen	0,0	-0,6	0,5	0,5
Uitvoer van goederen en diensten	1,9	2,9	3,7	3,7
Invoer van goederen en diensten	1,9	1,8	3,1	3,2
Netto-uitvoer (bijdrage tot de groei van het bbp)	0,1	0,8	0,5	0,5
Bruto binnenlands product	0,1	0,3	1,0	1,0
Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2,8	1,1	0,3	0,0
Gezondheidsindex	2,6	1,2	0,4	0,5
Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	-0,1	-0,2	1,5	1,4
Spaarquote van de particulieren (in % van het beschikbaar inkomen)	13,9	13,5	14,0	14,0
Binnenlandse werkgelegenheid (jaargemiddelde verandering, in duizendtallen)	13,2	-12,4	13,4	20,2
Werkloosheidsgraad (Eurostat-standaard, jaargemiddelde)	7,6	8,4	8,5	8,6
Saldo lopende rekening (betalingsbalans, in % van het bbp)	-0,9	0,1	1,5	3,1
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro)	128,6	132,8	132,9	114,7
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (%)	0,6	0,2	0,2	0,0
Lange rente (OLO, 10 jaar) (%)	3,0	2,4	1,7	0,6

Samenvatting

De groei van de wereldeconomie zou in 2015 enigszins aantrekken, mede dankzij de gunstige effecten van de forse daling van de olieprijsen. De Amerikaanse economie zette de voorbije kwartalen een sterke groeiprestatie neer en zou met een groei van 3,2% dit jaar de motor vormen van de internationale conjunctuurherneming. Het economisch herstel verloopt tot nog toe moeizaam in de eurozone en lijkt niet op gang te komen in Japan, terwijl een aantal opkomende economieën kampt met een groeivertraging.

De bbp-groei in de eurozone zou in 2015 aantrekken tot 1,1% (t.o.v. 0,8% in 2014) door een versteviging van de uitvoer – waarbij ook de eurodepreciatie een impuls levert – en van de binnenlandse vraag, die ondersteund wordt door de verdere versoepeling van het monetair beleid en vooral door de aanzienlijke daling van de energiefactuur voor de gezinnen en de ondernemingen. De groeidynamiek van de eurozone wordt evenwel afgeremd door het handelsconflict met Rusland, dat het ondernemersvertrouwen in de tweede helft van 2014 wat deed terugvallen, en doordat een aantal lidstaten nog steeds kampt met een hoge schuldgraad en hoge werkloosheid.

De risico's blijven echter groot. De huidige negatieve inflatie in de eurozone is tot dusver vooral het gevolg van lagere energieprijzen, maar een nieuwe ongunstige vraagschok zou kunnen uitmonden in een algemene daling van de consumptieprijzen (deflatie). Dat zou de afbouw van de hoge schuldgraad van een aantal eurolanden bemoeilijken. Hoewel die risico's momenteel belangrijk zijn, kan evenmin uitgesloten worden dat de depreciatie van de euro en de lage olieprijs leiden tot een sterker dan verwacht herstel van de economische activiteit.

Na twee jaar waarin de Belgische economie nauwelijks groeide, trok de bbp-groei aan tot 1% in 2014. De uitvoergroei verstevigde onder impuls van het conjunctuurherstel in de eurozone en de binnenlandse vraag hernam. De economische groei zou ook dit jaar op 1% uitkomen. De buitenlandse vraag en de bestedingen van de particulieren en de ondernemingen zouden verder toenemen, terwijl de overheidsbestedingen teruggeschroefd worden.

De Belgische uitvoer was ondanks de zwakke Europese groei opvallend dynamisch in het tweede en het derde kwartaal van 2014. Op jaarbasis zou de uitvoergroei daardoor in 2014 even sterk zijn als die voorzien voor 2015 (3,7%), wanneer de uitvoer ondersteund wordt door de internationale conjunctuurverbetering en de depreciatie van de euro. De netto-uitvoer zou in beide jaren een positieve bijdrage leveren tot de economische groei. Samen met de lagere olieprijsen leidt dat tot een significante toename van het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans.

De particuliere consumptie zou met 1,3% toenemen (na 0,9% in 2014) dankzij de stijging van het reëel beschikbaar gezinsinkomen. De koopkracht wordt in 2015 vooral ondersteund door de toename van de werkgelegenheid. Bovendien zouden de reële lonen in 2015 nog licht toenemen door de forse daling van de olieprijsen in combinatie met de indexeringen die tot begin 2015 doorgevoerd werden in bepaalde sectoren. Daarnaast temperen sommige maatregelen (bijv. de verhoging van de forfaitaire beroepskosten in de berekening van de personenbelasting) de negatieve impact van andere

bezuinigingen. Doordat de gezondheidsindex in 2015 nauwelijks toeneemt zal de voorziene indexsprong vooral na 2015 een impact hebben.

De volumegroei van de overheidsconsumptie zou daarentegen stilvallen in 2015 (-0,1%, tegenover 0,7% in 2014) en die van de overheidsinvesteringen blijft licht negatief (-0,6%) als gevolg van diverse besparingsmaatregelen.

De koopkrachtstijging van de particulieren en de lage hypothecaire rente laten een verder bescheiden herstel toe van de woningbouw met 0,5%, dat begon met een groei van 0,6% in 2014. De bedrijfsinvesteringen lieten vorig jaar een opvallende toename van 6,8% optekenen en zouden dit jaar met 1% dalen, maar die groeicijfers worden beïnvloed door enkele belangrijke aankopen die in 2014 ingevoerd werden (en bijgevolg geen effect hadden op het bbp). Gezuiverd voor die transacties stegen de investeringen van de ondernemingen in 2014 met 2,6% en zouden ze dit jaar met 2,9% toenemen, daarbij ondersteund door een toename van de rendabiliteit en een oplopende industriële capaciteitsbezettingsgraad.

Vorig jaar resulteerde de economische groei in een werkgelegenheidstoename van naar schatting 0,3% (een nettotoename van 13 000 banen). Voor 2015 wordt een stijging van 0,4% verwacht (20 000 bijkomende jobs). Hoewel de werkgelegenheid gunstig beïnvloed wordt door de beperkte toename van de loonkosten, neemt ze niet in dezelfde mate toe als de economische activiteit omdat de arbeidsproductiviteit en de arbeidsduur een inhaalbeweging maken. Beide daalden tijdens de periode van laagconjunctuur en remden toen het banenverlies af. Bovendien wordt de evolutie van de werkgelegenheid sedert 2014 veel minder ondersteund door de expansie van de dienstenchequewerkgelegenheid dan tijdens voorgaande jaren.

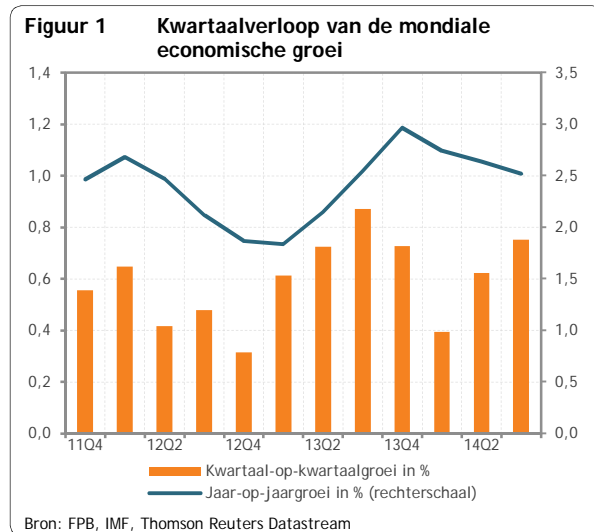
Het aantal werklozen (met inbegrip van de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen) steeg in 2014 slechts met 1 500 eenheden. In 2015 zou hun aantal met 20 000 toenemen, zij het vooral omdat een groter deel van de werklozen met bedrijfstoelag voortaan beschikbaar moet blijven voor de arbeidsmarkt. Die maatregel verruimt de categorie van niet-werkende werkzoekenden en bijgevolg de werkloosheid en de beroepsbevolking. De geharmoniseerde Eurostat-werkloosheidsgraad zou daardoor stijgen van 8,5% in 2014 tot 8,6% in 2015.

De Belgische inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen, koelde vorig jaar sterk af tot 0,3%, vooral door de daling van de prijzen voor verse voeding en de verlaging van de btw-voet op elektriciteit verbruikt door de gezinnen. In 2015 zou de inflatie uitkomen op 0% als gevolg van de sterke daling van de olieprijs in dollar, waarvan de impact op de Belgische prijzen slechts gedeeltelijk gecompenseerd wordt door de eurodepreciatie. De gezondheidsindex, die niet beïnvloed wordt door het prijsverloop van o.m. benzine en diesel, zou toenemen met 0,5% (t.o.v. 0,4% in 2014). De huidige spilindex voor de overheidswedden en sociale uitkeringen (101,02) zou dit jaar niet overschreden worden.

1. De internationale omgeving

1.1. Evolutie van de wereldeconomie¹

De groei van de wereldeconomie trok aanzienlijk aan in de loop van 2013, maar viel tijdelijk terug in het eerste kwartaal van 2014, vooral onder invloed van een wintergerelateerde daling van de economische activiteit in de VS. Dankzij de dynamiek van de Amerikaanse economie trok de groei van de wereldeconomie terug aan in het tweede en derde kwartaal van 2014. De groei in de eurozone bleef immers zwak, terwijl de Japanse economie een zware recessie doormaakte en de economische groei in

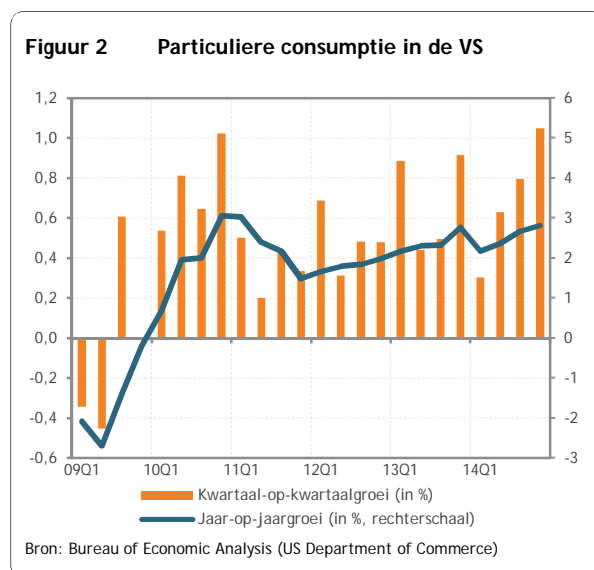

China en tal van grondstoffen- en olieproducerende landen vertraagde. Onder invloed van een alsmaar toenemende productie van Amerikaanse schalie-olie, een vertraging van de (Chinese) vraag en de weigering van de OPEC-landen om hun productie te beperken, daalde de prijs voor een vat Brentolie van gemiddeld 112 dollar in juni 2014 tot minder dan 50 dollar in januari 2015.

In 2015 zou het economisch herstel beperkt blijven in de eurozone en zou de bbp-groei in de meeste opkomende landen vertragen. Bijgevolg blijft de

Amerikaanse economie ook in 2015 de motor van de licht aantrekkende groei van de wereldeconomie.

Na de tijdelijke terugval in het eerste kwartaal van 2014 veerde de Amerikaanse economie krachtig op in het tweede en derde kwartaal (kwartaalgroei van resp. 1,1% en 1,2%). In het vierde kwartaal viel de

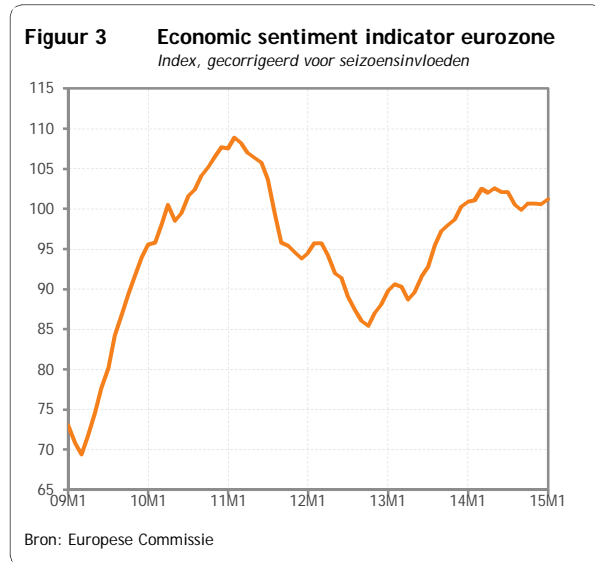

bbp-groei wat terug (0,7%) onder invloed van een groeivertraging van de bedrijfsinvesteringen en van de uitvoer (als gevolg van de appreciatie van de dollar en de zwakke buitenlandse vraag), terwijl de invoer sterk toenam. De groei van de particuliere consumptie trok in de loop van 2014 fors aan dankzij de sterke werkgelegenheidstoename en de daling van de energieprijzen. Meerdere vertrouwensindicatoren bevinden zich op een hoog niveau en suggereren dat de Amerikaanse bbp-groei krachtig zou blijven. De oplopende capaciteitsbezettingsgraad en de gunstige vraagvooruitzichten impliceren dat de bedrijfsinvesteringen een belangrijkere groeimotor

¹ De in dit hoofdstuk vermelde jaargroei cijfers voor het bbp in 2014 en 2015 zijn, met uitzondering van België, gebaseerd op de consensusvooruitzichten van Consensus Economics (januari 2015).

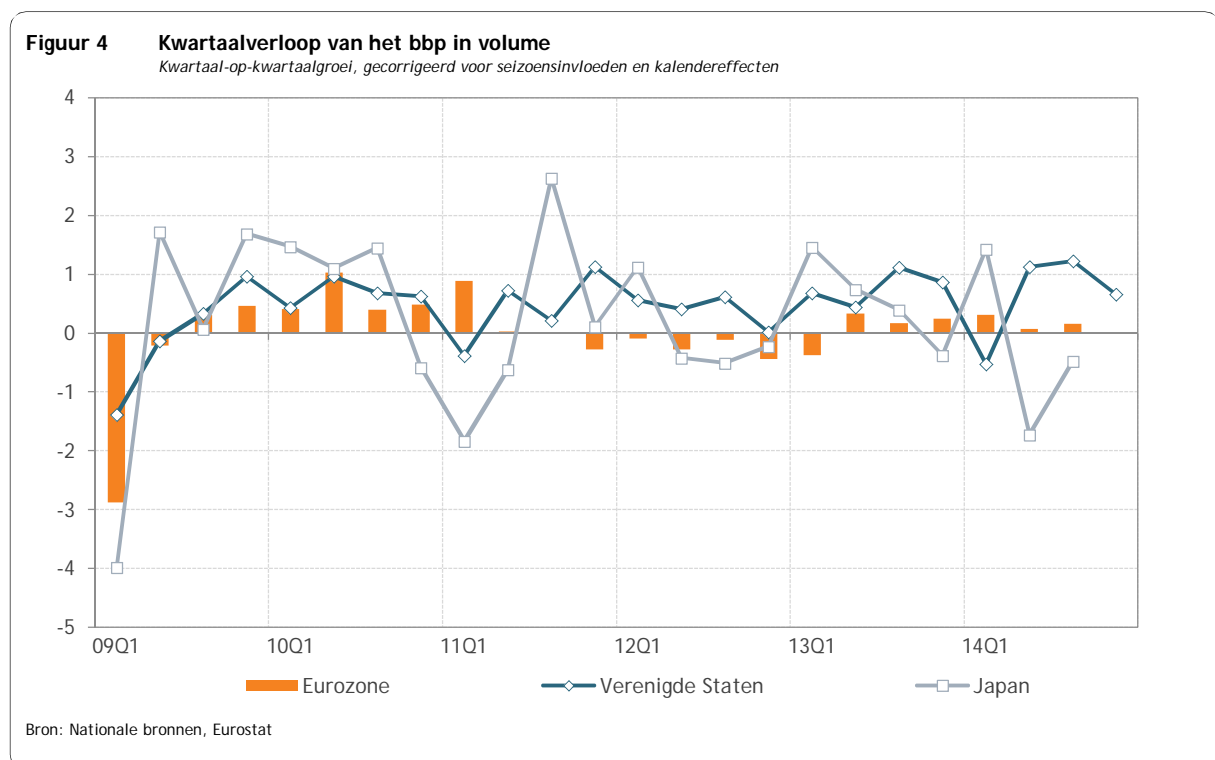
zouden worden voor de Amerikaanse groei in 2015. De bbp-groei zou 3,2% bedragen in 2015 tegenover 2,4% in 2014.

De bbp-groei in de eurozone bleef beperkt in het tweede (0,1%) en derde kwartaal (0,2%) van 2014, vooral door de zwakte van de investeringen, die zich nog steeds meer dan 15% onder het niveau van

voor de financiële crisis bevinden. Dat heeft te maken met de terughoudendheid van de banken om geld te lenen aan bedrijven, met de nog hoge schuldgraad van de bedrijven en met gematigde afzetperspectieven. De sterkste groei tijdens die twee kwartalen werd opgetekend in Spanje, Nederland en Griekenland, terwijl Duitsland, Italië en Oostenrijk de zwakste groeiprestaties leverden. Diverse vertrouwensindicatoren vielen wat terug in de zomer van 2014 als gevolg van het conflict in Oekraïne, maar hernemen momenteel en suggereren een aantrekkelijke economische groei. Die zou geschraagd worden door de aanzienlijke depreciatie van de euro (wat de

competitiviteit van de Europese uitvoer ten goede komt), de forse daling van de oliepijzen (wat gunstig is voor de koopkracht van de consumenten en de productiekosten van bedrijven) en de bijzonder lage rentevoeten. Bovendien weegt het begrotingsbeleid in de eurozone minder op de economische groei dan in voorgaande jaren. De groeidynamiek wordt evenwel afgeremd door het handelsconflict met Rusland en doordat een aantal lidstaten nog steeds kampt met hoge schulden en hoge werkloosheid. Op jaarbasis zou de bbp-groei in de eurozone 0,8% bedragen in 2014 en in 2015 aantrekken tot 1,1%.

Het Japanse bbp viel in het tweede kwartaal van 2014 aanzienlijk terug doordat een aantal consumptieve uitgaven vervroegd werden naar het eerste kwartaal (in anticipatie van een btw-verhoging). De negatieve groei in het derde kwartaal was echter een verrassing en doet de twijfels toenemen over de effectiviteit van de maatregelen om de deflatie en de zwakke economische groei aan te pakken. De koopkracht wordt aangetast doordat de loongroei achter blijft op de inflatie en de vertraging van de Chinese economie weegt op de Japanse uitvoer, waarvan bijna 25% in China terecht komt. Op jaarbasis zou de bbp-groei in 2014 dankzij een sterk eerste kwartaal nog net positief zijn (0,2%). Dit jaar zou de negatieve impact van de btw-verhoging uitgewerkt zijn en trekt de economische groei aan tot 1,2%.

In het zog van de financiële crisis werd de kredietverlening in China sterk opgedreven om de bbp-groei te ondersteunen. Dat leidde tot een investeringsgedreven economische groei, een vastgoedhousse en een spectaculaire toename van de schuldgraad van de ondernemingen. Mede door het afremmen van die ongebreidelde kredietgroei vertraagde de economische groei tot 7,4% in 2014, d.i. ruim onder het gemiddelde van de jaren 2000 dat meer dan 10% bedroeg. Verwacht wordt dat de economische groei, mede onder impuls van een correctie op de huizenmarkt, verder zou vertragen tot minder dan 7% in 2015. Gezien het toenemende belang van China in de wereldeconomie (aandeel in het mondiaal bbp was al opgelopen tot 13% in 2014, tegenover 3,5% in 2000) remt deze afkoeling de herneming van de wereldeconomie af.

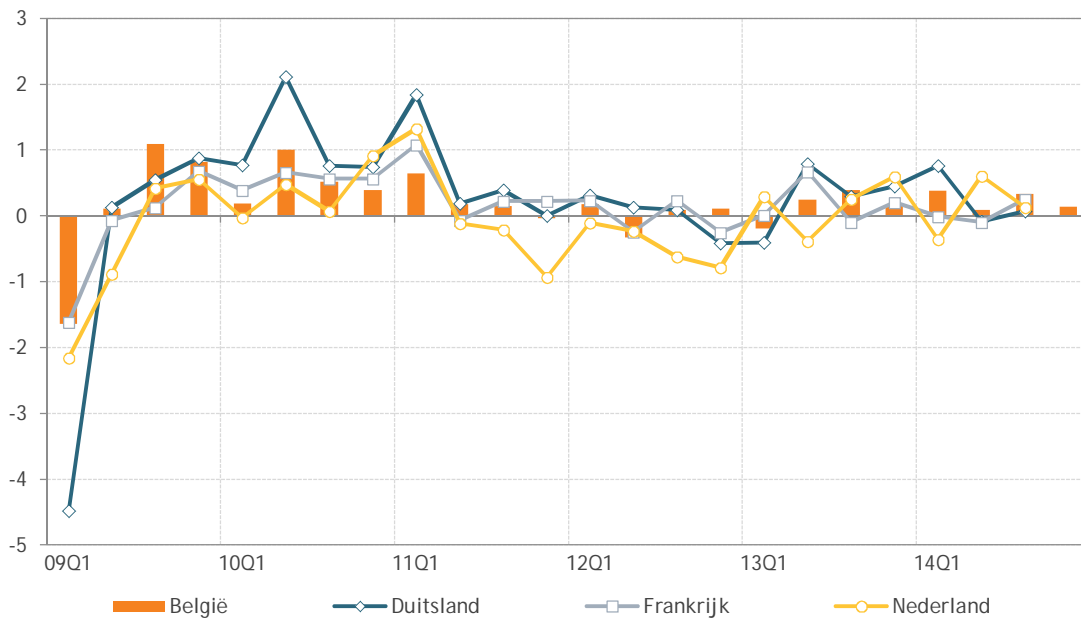
1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners

De Belgische economie kende de voorbije zeven kwartalen een positieve, doch matige groei (tussen 0,1 en 0,4% per kwartaal). In het derde kwartaal van 2014² bedroeg de Belgische groei 0,3% tegenover het voorgaande kwartaal en 0,9% t.o.v. een jaar voordien. De gemiddelde jaar-op-jaargroei van de drie belangrijkste handelspartners bedroeg 0,8%, waarbij de Franse economie met 0,4% groeide, de Duitse economie met 1,2% en de Nederlandse economie een met België vergelijkbare groeiprestatie van 1% liet optekenen.

Na een stevige groei van gemiddeld 0,6% gedurende vier kwartalen, stagneerde de Duitse economische activiteit tijdens het tweede en het derde kwartaal van 2014. De investeringen vielen terug door de zwakke buitenlandse vraag en de geopolitieke onzekerheid (door het conflict in Oekraïne) die op het ondernemersvertrouwen woog. In de afgelopen maanden herstelde dat vertrouwen zich echter (gemeten aan de hand van IFO-indicator) en zou de uitvoer gestimuleerd moeten worden door de depreciatie van de euro en een aantrekkende groei in de eurozone. Bovendien wordt de particuliere consumptie ondersteund door de gunstige situatie op de arbeidsmarkt en de invoering van het minimumloon. Door een ongunstig overloopeffect zou de bbp-groei niettemin beperkt blijven tot 1,4% in 2015, na 1,5% in 2014.

² Het derde kwartaal van 2014 was bij het afsluiten van deze vooruitzichten het meest recente kwartaal dat kan vergeleken worden met België's belangrijkste handelspartners. Enkel voor België was reeds een flashraming voor het vierde kwartaal beschikbaar.

Figuur 5 Kwartaalverloop van het bbp in volume
Kwartaal-op-kwartaalgroei, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

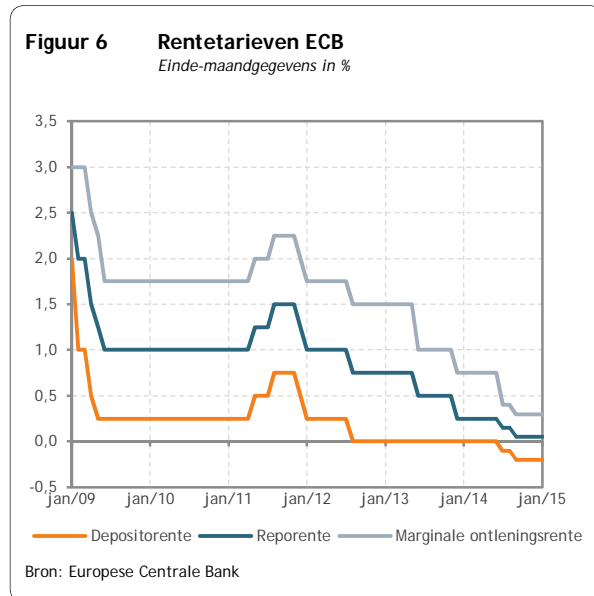
Bron: Nationale bronnen, INR

De Franse economie zou slechts met 0,4% gegroeid zijn in 2014. Ook hier bleken de investeringen bijzonder zwak. Daarnaast bleef de uitvoergroei achter op de invoer, wat resulteerde in een negatieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei. De zwakke groei kan ook toegeschreven worden aan een restrictiever begrotingsbeleid in 2014 (i.t.t. de meeste landen van de eurozone). De economische groei zou dit jaar aantrekken tot 0,9% vooral dankzij de particuliere consumptie, terwijl de investerings- en uitvoergroei eerder beperkt zouden blijven.

Na twee jaar van negatieve bbp-groei als gevolg van een zware correctie op de huizenmarkt en het ingrijpende besparingsbeleid van de overheid knoopte de Nederlandse economie weer aan met positieve, uitvoergeleide groei in 2014 (0,7%). Dit jaar zou de bbp-groei aantrekken tot 1,3% door een groeiversnelling van de binnenlandse vraag. Reële loonstijgingen, lagere belastingen op arbeid en lagere premies voor pensioenen en gezondheidszorg zouden een herneming van de particuliere consumptie mogelijk maken, terwijl de bedrijfsinvesteringen aan dynamiek winnen dankzij de uiterst gunstige financieringsvoorwaarden en de oplopende capaciteitsbezettingsgraad.

1.3. Rentevoeten en wisselkoersen³

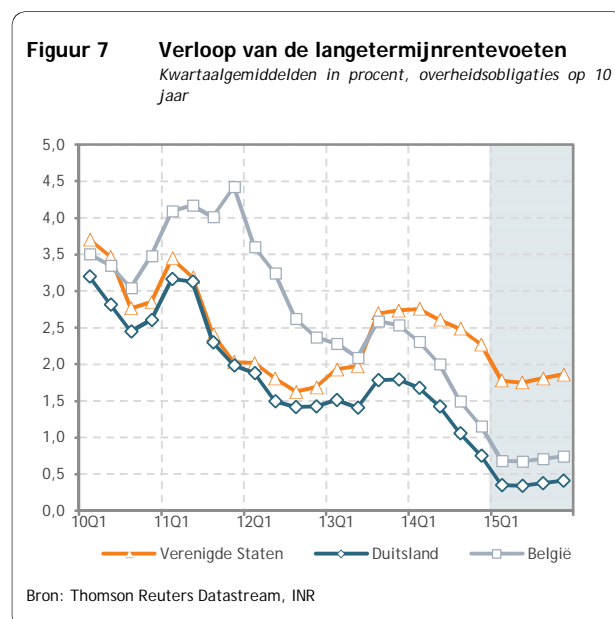
De Europese Centrale Bank verlaagde haar financieringsrente in 2014 in totaal met 20 basispunten tot 0,05% omwille van de aanzienlijke daling van de inflatie (tot -0,3% in december 2014) en van de

inflatieverwachtingen in de eurozone. De rente waartegen banken overtollige liquiditeiten bij de ECB kunnen plaatsen werd zelfs negatief (-0,2%). De ECB verschaft tevens massaal goedkope kredieten aan banken indien ze dat geld uitlenen aan KMO's, koopt herverpakte bedrijfsleningen en obligaties met onderpand op en zal van maart 2015 tot september 2016 overheidsobligaties op de secundaire markt opkopen. Die laatste operatie zou het balanstotaal van de ECB met ruim 1000 miljard euro doen stijgen.

De Amerikaanse centrale bank stopte in de loop van 2014 met zijn eigen programma van kwantitatieve versoepeling. Verwacht wordt dat

ze de rente tegen midden 2015, voor de eerste keer sinds 2006, zou optrekken gezien de sterke economische groei.

Sinds begin 2014 daalt de langetermijnrente bijna onafgebroken in de ontwikkelde economieën onder invloed van een toenemende deflatievrees. De Amerikaanse langetermijnrente daalde met ongeveer 100 basispunten tot een niveau van 1,9% in januari 2015. De gemiddelde langetermijnrente in de eurozone viel veel sterker terug (van 2,7% tot 0,9%), een historisch dieptepunt. De rentedaling was hier meer uitgesproken omwille van de anticipatie van de financiële markten op de nakende aankoop van overheidsobligaties door de ECB. In de crisislanden van de eurozone was de daling nog meer uitgesproken, wat resulteerde in dalende rentever verschillen t.o.v. Duitsland.

Enkel Griekenland vormt daarop een uitzondering door de onzekerheid over het beleid van de nieuwe regering. De Belgische tienjaarsrente bereikte een laagterecord in de loop van de maand januari (0,51%) en zou dit jaar gemiddeld uitkomen op 0,6%, tegenover 1,7% in 2014.

Aan de appreciatie van de euro t.o.v. de dollar en in effectieve termen, die midden 2012 begon, kwam een eind in de loop van 2014 omdat de tegenvallende economische groei in de eurozone en de bijzonder

³ Deze technische hypothesen zijn gebaseerd op de termijnkoersen van begin februari 2015.

lage inflatie de ECB aanzette tot bijkomende monetaire versoepeling. De eurodepreciatie versnelde nog in januari 2015 toen de aangekondigde kwantitatieve versoepeling van de ECB de verwachtingen overtrof en de vrees voor een exit van Griekenland uit de eurozone toenam. Gecombineerd met de verwachting dat de Amerikaanse Federal Reserve in 2015 de rente zal optrekken, leidde dat tot een forse depreciatie van de euro tegenover de dollar (van 1,38 dollar per euro in april 2014 tot 1,16 in januari 2015). De nominale effectieve wisselkoers voor België (de gewogen gemiddelde wisselkoers van de euro t.o.v. de munten van onze belangrijkste handelspartners) deprecieerde in mindere mate omdat de andere eurolanden goed zijn voor 60% van de totale Belgische uitvoer en omdat de euro apprecieerde tegenover de munten van de meeste grondstoffenproducerende opkomende landen (vooral tegenover de Russische roebel). In 2015 zou de nominale effectieve wisselkoers voor België aldus met 2% deprecieëren.

1.4. Onzekerheden

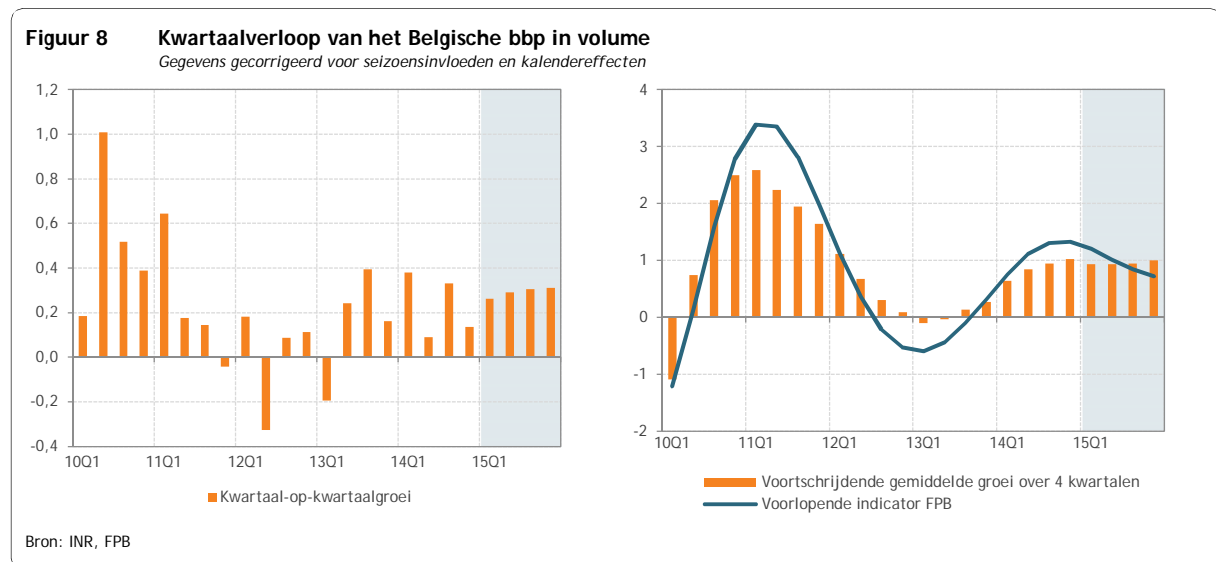
De internationale risico's blijven groot. De huidige negatieve inflatie in de eurozone is vooral het gevolg van lagere energieprijzen, maar een nieuwe ongunstige vraagschok zou kunnen uitmonden in een algemene daling van de consumptieprijzen. Deflatie in combinatie met een zwakke economische groei zou de afbouw van de hoge schuldgraad van een aantal eurolanden bemoeilijken, wat tot een opflakking van de Europese schuldencrisis kan leiden. Andere risico's zijn o.m. een sterker dan verwachte groeivertraging in China en de opkomende economieën en de normalisering van het Amerikaans monetair beleid, dat kan resulteren in een wereldwijde opstoot van de langetermijnrentes.

Ondanks die negatieve risico's kan evenmin uitgesloten worden dat de depreciatie van de euro en de lage olieprijs tot een sterker dan verwacht herstel leiden van de economische activiteit in de eurozone.

2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten

2.1. Economische groei

Na twee jaar waarin de Belgische economie nauwelijks groeide, trok de bbp-groei aan tot 1% in 2014. De uitvoergroei verstevigde onder impuls van de conjunctuurverbetering in de eurozone en de binnenlandse vraag hernam. Het Belgisch economisch herstel bleek niettemin volatiel op kwartaalbasis. Na gunstige groeicijfers in het eerste en het derde kwartaal van 2014 (resp. 0,4% en 0,3%) vertraagde de bbp-groei telkens tot 0,1%. De economische groei zou ook dit jaar op 1% uitkomen, waarbij de kwartaalgroei zich stabiliseert op 0,3%. De buitenlandse vraag en de bestedingen van de particulieren en de ondernemingen winnen verder aan kracht, maar de consumptie en de investeringen van de overheid laten een licht negatieve volumegroei optekenen als gevolg van besparingsmaatregelen.

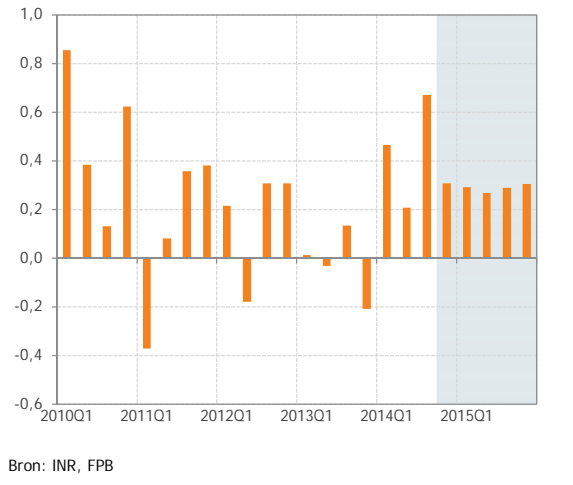

2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren

Het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren steeg in 2014 met naar raming 1,5%. De werkgelegenheid hernam en de reële uurlonen in de marktsector stegen met 0,2%.⁴ De afkoelende inflatie werd immers overtroffen door de indexering van de lonen, die nog gedeeltelijk beïnvloed werd door de (hogere) inflatie van het voorgaande jaar. Ook de overige inkomenscomponenten droegen positief bij, waarbij het netto-inkomen uit vermogen voor het eerst sinds 2010 toenam dankzij de ontvangen dividenden.

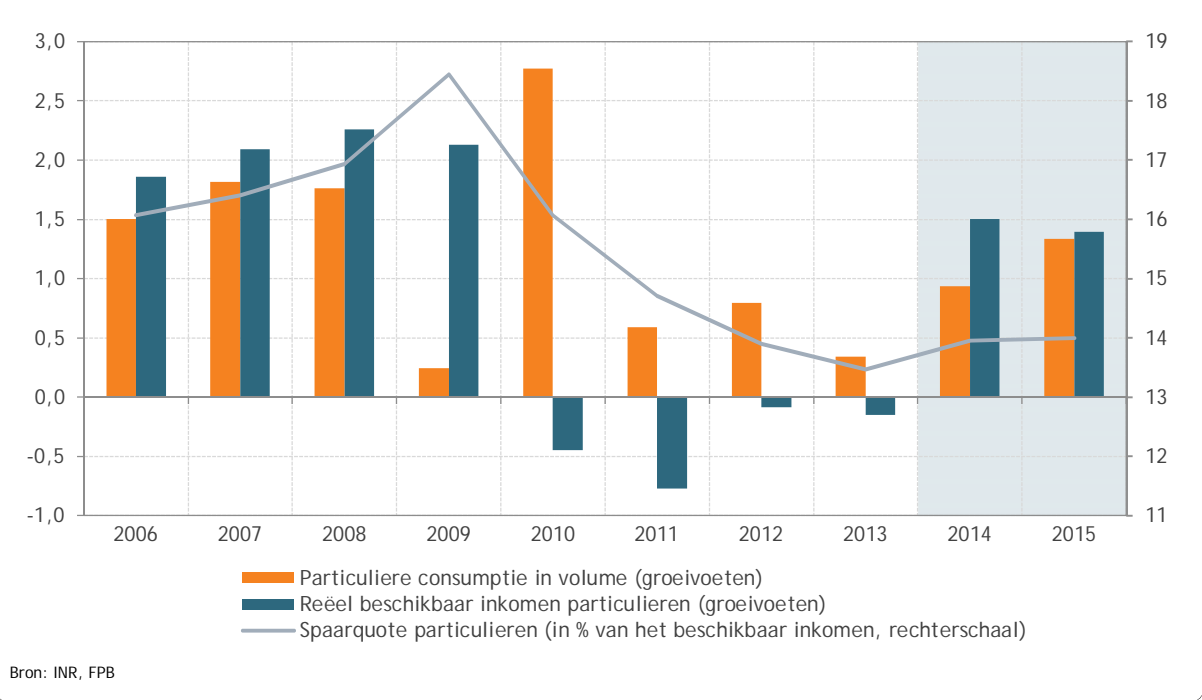
⁴ Voor de loonvorming in de marktsector, zie tabel B.4 in de bijlage. De nominale uurlonen stegen dankzij de loonindexering met 0,8% in 2014, terwijl de deflator van de particuliere consumptie met 0,6% toenam.

Figuur 9 Particuliere consumptie in volume
Gegevens gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

Het reëel beschikbaar gezinsinkomen zou in 2015 met 1,4% groeien. Net als vorig jaar wordt de koopkracht ondersteund door de toename van de werkgelegenheid en zouden de bruto-uurlonen in de marktsector reëel met 0,2% stijgen.⁵ Daarnaast temperen sommige begrotingsmaatregelen de negatieve impact van andere bezuinigingen. Dat is bijv. het geval voor de verhoging van de forfaitaire beroepskosten in de personenbelasting, die tot een beduidende daling leidt van het totaal te betalen bedrag aan belastingen op inkomen en vermogen.⁶ Doordat de gezondheidsindex nauwelijks toeneemt, zal de voorziene indexsprong vooral na 2015 een negatieve impact hebben op het reëel beschikbaar inkomen.

Figuur 10 Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote

De toename van de particuliere consumptie in de jaren 2010-2013 was volledig te danken aan een aanzienlijke daling van de gezinsspaarquote (van 18,4% in 2009 tot een historisch lage 13,5% in 2013), ook al werd het consumentenvertrouwen⁷ in die periode aangetast door economische onzekerheid. De daling van de spaarquote ving een koopkrachtverlies op dat het gevolg was van gedaalde inkomsten

⁵ De stijging bedraagt ook in nominale termen 0,2% (door de nulinflatie). Ondanks de aangekondigde indexsprong is die toename uitsluitend toe te schrijven aan een beperkte loonindexering (zie paragraaf 3.3.1).

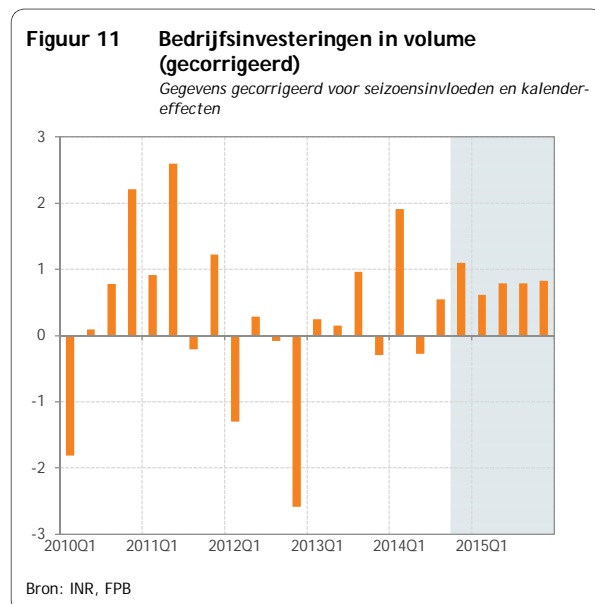
⁶ Zie tabel B.7 in de bijlage.

⁷ Gemeten aan de hand van de maandelijkse NBB-indicator van het consumentenvertrouwen.

uit vermogen.⁸ Die inkomsten worden in het algemeen minder aangewend voor consumptie dan de overige componenten van het beschikbaar inkomen. De stijging van de particuliere consumptie bleef in 2014 beperkt tot 0,9%, waardoor de gezinsspaarquote hernam tot 14%. Voor dit jaar verwachten we dat het consumentenvertrouwen, dat begin 2015 al duidelijk verbeterde, ondersteund wordt door de verdere verbetering van de arbeidsmarktsituatie. Daardoor zou de spaarneiging zich stabiliseren en neemt de consumptie toe met 1,3%, in lijn met het reëel beschikbaar inkomen.

2.3. Bedrijfsinvesteringen

Door de tegenvallende conjunctuur werden de bedrijfsinvesteringen teruggeschroefd in de loop van 2012, waarna ze zich stabiliseerden in de eerste helft van 2013. Het ondernemersvertrouwen (gemeten aan de hand van de maandelijkse NBB-conjunctuurindicator) brokkelde verder af en de industriële capaciteitsbezettingsgraad bedroeg in het eerste kwartaal van 2013 nog slechts 75,2%. Aangedreven

door verbeterde afzetperspectieven, hernam het ondernemersvertrouwen in de tweede helft van 2013 en het bereikte, net als de industriële capaciteitsbezettingsgraad⁹, in het vierde kwartaal opnieuw zijn langetermijngemiddelde. Dat deed de bedrijfsinvesteringen verstevigen, maar op jaarbasis daalden ze met 1,2% in 2013 als gevolg van een ongunstig overloopeffect.

De stijging van de rendabiliteit (gemeten als het aandeel van het bruto-exploitatieoverschot van de bedrijven in de toegevoegde waarde tegen lopende prijzen), het gunstige renteklimaat en de versoepeling van de kredietvoorwaarden¹⁰ droegen in 2014 eveneens bij tot een beter

investeringsklimaat. De bedrijfsinvesteringen stegen naar raming met 6,8% in 2014, maar zouden dit jaar dalen met 1%. Die groeicijfers worden echter beïnvloed door enkele belangrijke aankopen in het buitenland, die de invoer in dezelfde mate doen stijgen en bijgevolg geen effect hebben op het bbp. Het betreft de aankoop van schepen door een maritiem bedrijf in de loop van 2014 en in het eerste semester van 2015 en de aankoop van een belangrijke licentie¹¹ in het derde kwartaal van 2014. Gezuiverd voor die transacties, groeien de investeringen van de ondernemingen met 2,6% in 2014 en met 2,9% in 2015 (zie figuur 11). Ze zijn met voorsprong de meest dynamische component van de binnenlandse vraag.

⁸ De gecumuleerde daling van het reëel beschikbaar gezininkomen bedroeg 1,4% in de periode 2010-2013. Ongerekend de evolutie van het netto-inkomen uit vermogen, nam de koopkracht tijdens diezelfde periode toe met 1,1%.

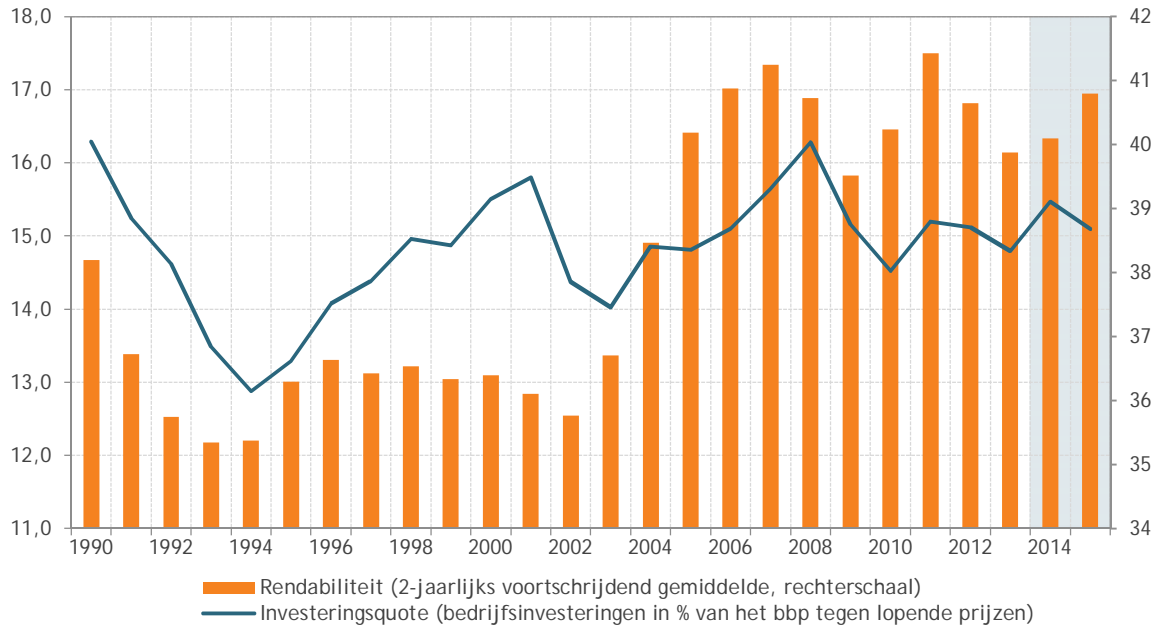
⁹ De industriële capaciteitsbezettingsgraad bedroeg 79% in het vierde kwartaal van 2013 (net boven zijn langetermijngemiddelde van 78,8%) en nam verder toe tot 79,9% in het vierde kwartaal van 2014.

¹⁰ Dat blijkt uit de Bank Lending Survey, een trimestriële enquête bij kredietinstellingen omtrent o.m. hun kredietvoorwaarden (andere dan de rente). In België wordt die enquête uitgevoerd door de NBB.

¹¹ In het nieuwe systeem van de nationale rekeningen (ESR 2010) wordt dat beschouwd als een investering in onderzoek en ontwikkeling. De totale bedrijfsinvesteringen stegen met 10,6% in het derde kwartaal van 2014.

Het nominale aandeel van de bedrijfsinvesteringen in het bbp zou met 15,1% dit jaar evenwel nauwelijks hoger uitkomen dan in 2013 (14,8%) doordat de prijsontwikkeling van de investeringen achter blijft op die van het bbp.

Figuur 12 Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector

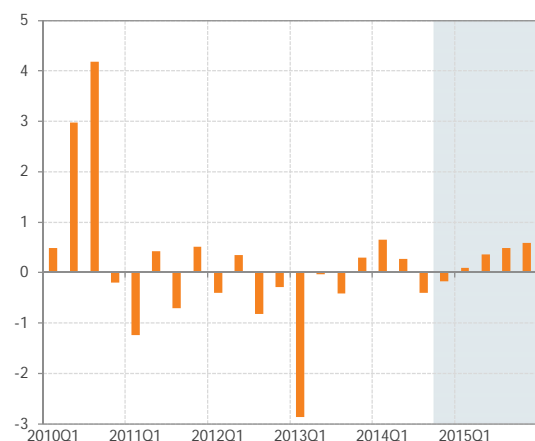

Bron: INR, FPB

2.4. Investerings in woongebouwen

De woningbouwactiviteit werd de voorbije jaren gekenmerkt door sterke schommelingen, met een forse terugval in de jaren 2008-2009 en een minder uitgesproken krimp in 2012-2013.¹² Beide periodes werden

Figuur 13 Investerings in woongebouwen in volume
Gegevens gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalender-effecten

Bron: INR, FPB

gekenmerkt door een dalend consumentenvertrouwen. De kentering in 2010-2011 was deels het gevolg van een tijdelijke btw-verlaging, die tot een vervroeging van heel wat bouwprojecten leidde, maar de daaropvolgende neergang van de woningbouw mee in de hand werkte. In het vierde kwartaal van 2013 werd een licht herstel ingezet, wat resulteerde in een jaargroei van 0,6% in 2014.

De woningbouw zou in 2015 een volumegroei van 0,5% laten optekenen, waardoor de herneming bescheiden blijft in vergelijking met voorgaande cycli. Enerzijds wordt het herstel ondersteund door de toename van de koopkracht. Anderzijds is de hypothecaire rente weliswaar historisch laag in

nominale termen, maar door de zeer lage inflatie is de reële rente hoger dan in de jaren 2011-2012.

¹² De gecumuleerde daling bedroeg ruim 11% in 2008-2009 en 4% in 2012-2013.

Bovendien werden de voorwaarden voor het bekomen van een hypothecaire lening nog licht verstrakt in het vierde kwartaal van 2014.¹³

2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen

De ontwikkeling van de overheidsuitgaven wordt afgeremd door een aantal besparingsmaatregelen die de nieuwe federale regering heeft genomen en door de maatregelen uit de regionale begrotingen. De volumegroei van de overheidsconsumptie zou stilvallen in 2015 (-0,1%, tegenover 0,7% in 2014). De volumegroei van de sociale uitkeringen in natura¹⁴ vertraagt tot 1,5%, terwijl de netto-aankoop van goederen en diensten en (in mindere mate) de loonmassa¹⁵ dalen in reële termen. Dat laatste is vooral het gevolg van een uitgesproken krimp van de werkgelegenheid bij de overheid.¹⁶ De volumegroei van de overheidsinvesteringen blijft licht negatief (-0,6%).

2.6. Voorraadwijzigingen

Tegen de achtergrond van tegenvallende afzetmogelijkheden leverden de voorraadveranderingen in 2012 en 2013 een negatieve bijdrage tot de economische groei (resp. -0,7 en -0,5 procentpunt). Ondanks een sterker ondernemersvertrouwen woog de voorraadvorming in 2014 nog meer op de bbp-groei (naar raming -1,2 procentpunt), dit als gevolg van een ongunstig overloopeffect uit 2013 en negatieve bijdragen in de eerste jaarhelft. Voor 2015 wordt een nulbijdrage van de voorraadveranderingen tot de economische groei vooropgesteld.

2.7. Uitvoer en invoer

Door de zwakke economische groei in de eurozone bleef de groei van de buitenlandse afzetmarkten voor België in 2014 beperkt tot 2,9%. Dit jaar zou de aantrekkende bbp-groei in de eurozone resulteren in een groeiversnelling van de uitvoermarkten tot 4,4%. Dat is beduidend hoger dan de voorbije vier jaar, maar nog steeds ruim onder het langetermijngemiddelde.

In de loop van 2015 zou de Belgische uitvoer ondersteund worden door de aantrekkende internationale conjunctuur en de depreciatie van de euro. Toch zou de uitvoergroei op jaarbasis op 3,7% uitkomen, net als in 2014. Dat lijkt contradictorisch, maar de uitvoergroei in 2014 is deels toe te schrijven aan een zeer gunstig overloopeffect uit 2013. In de loop van 2015 daarentegen trekt de uitvoergroei op kwartaalbasis aan, maar het overloopeffect uit 2014 is beduidend lager. Door de beperkte dynamiek van de binnenlandse vraag zou de volumegroei van de Belgische invoer beperkt blijven tot resp. 3,1% en 3,2% en levert de netto-uitvoer in beide jaren een positieve bijdrage van 0,5 procentpunt tot de economische groei.

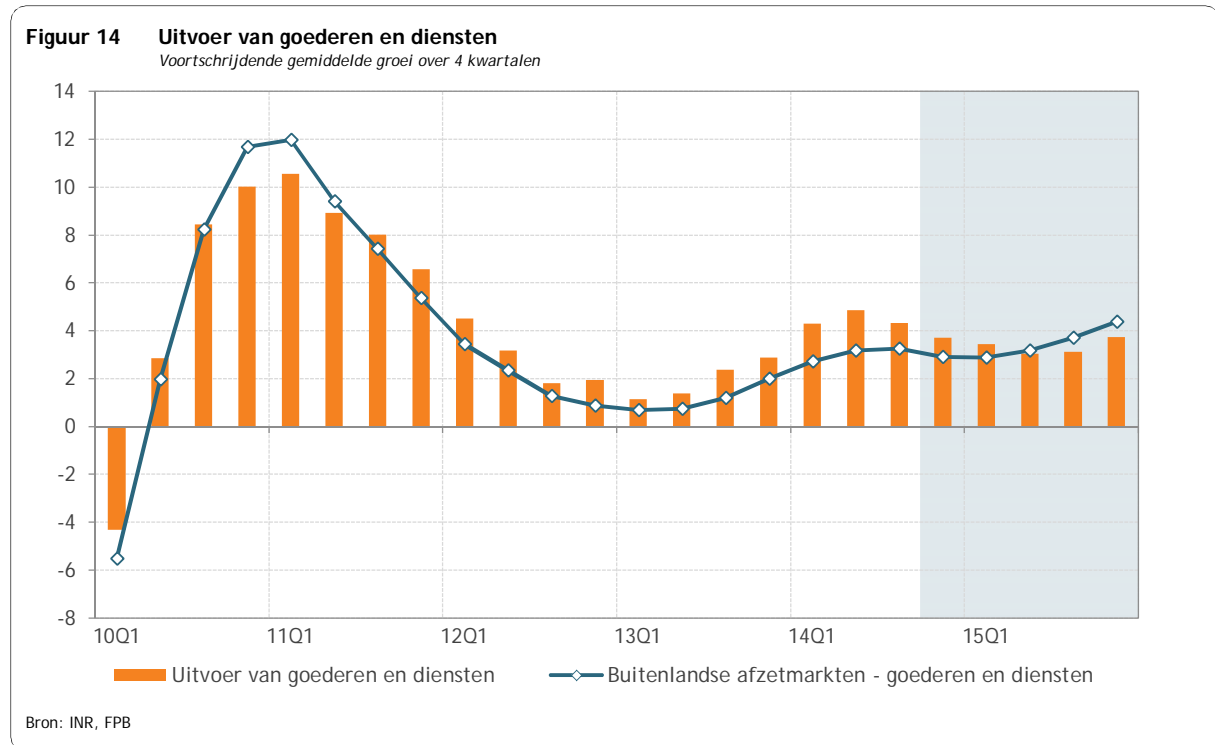
¹³ Bron: Bank Lending Survey (NBB), zie ook voetnoot 10.

¹⁴ Sociale uitkeringen in natura bestaan hoofdzakelijk uit overheidsuitgaven voor gezondheidszorg.

¹⁵ De overheidslonen dienen hier in ruime zin begrepen te worden (met inbegrip van de toegerekende sociale bijdragen die o.m. de ambtenarenpensioenen bevatten).

¹⁶ Zie ook hoofdstuk 4.

De internationale prijzen zonder energie, uitgedrukt in euro, bleven in 2014 nagenoeg stabiel, maar zouden dit jaar toenemen met 5,2%, vooral onder invloed van de forse depreciatie van de effectieve wisselkoers van de euro. Aangezien het aandeel van energieproducten in de Belgische uitvoer beperkter is dan in de invoer, resulteert de verwachte afname van de energieprijzen in 2015 (-31% in euro) in een daling van de totale invoerprijzen met 1,3%, terwijl de uitvoerprijzen zich nagenoeg zouden stabiliseren (0,1%). Dat resulteert in een forse ruilvoetwinst van 1,5%, na 0,2% in 2014.

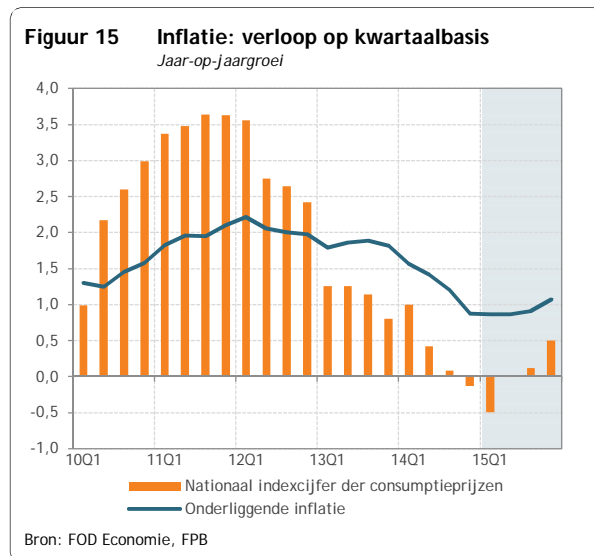

De combinatie van de positieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei en de ruilvoetwinst resulteert in aanzienlijke verbetering van het saldo van de lopende rekening van de Belgische betalingsbalans. Terwijl in 2013 nog een zeer beperkt overschot op de lopende rekening geboekt werd (0,1% van het bbp) zou dat oplopen tot 3,1% van het bbp in 2015.

3. Ontwikkeling van prijzen en lonen

3.1. Binnenlands prijsverloop

De Belgische inflatie¹⁷ daalde in 2014 voor het derde jaar op rij. Terwijl de inflatie in 2011 gemiddeld nog 3,5% bedroeg, was ze in 2014 teruggevallen tot 0,3%. Die evolutie werd in belangrijke mate beïnvloed door de prijzen van energieproducten. Terwijl in 2011 gemiddeld nog 111 dollar neergeteld

werd voor een vat Brentolie, was dat in december 2014 nog slechts 62 dollar. Ook de prijzen voor gas en elektriciteit op de grondstoffenmarkten oefenden een neerwaartse druk uit. Bovendien werden sinds 2012 enkele maatregelen genomen om de werking van de energiemarkten in België te bevorderen en zo de consumptieprijzen voor gas en elektriciteit verder te doen dalen. De meest recente maatregel was de daling van de btw-voet op elektriciteit verbruikt door de gezinnen vanaf april 2014 (van 21 tot 6%).

Naast de energieprijzen droeg ook de onderliggende inflatie¹⁸ bij tot de daling van de

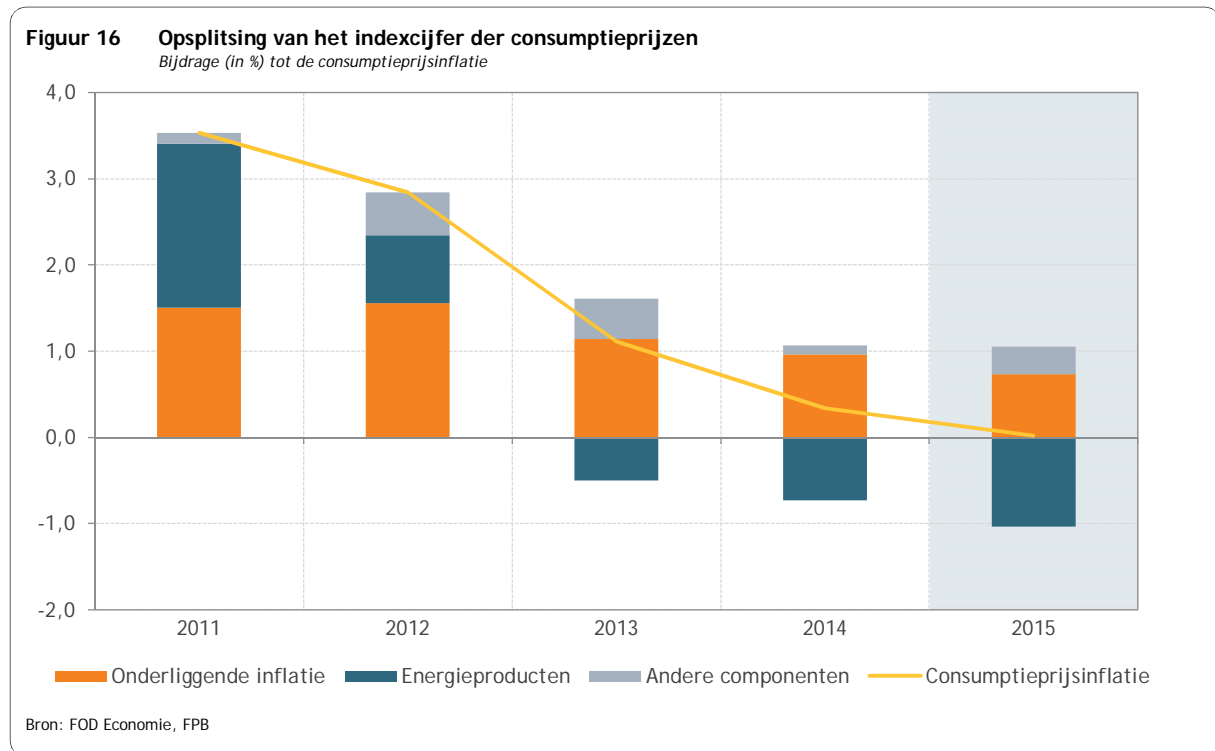
consumptieprijsinflatie tijdens de voorbije jaren. De vertraging van de onderliggende inflatie was te danken aan de groeivertraging van de loonkosten per eenheid product sinds de tweede helft van 2012, maar ook aan het in rekening brengen van de kortingen tijdens de koopjes bij de berekening van het NICP sinds 2013.

De inflatie zou in 2015 verder terugvallen tot gemiddeld 0%, wat betekent dat de gewogen gemiddelde prijs van alle producten en diensten in de korf die gebruikt om het NICP op te stellen ongewijzigd blijft ten opzichte van 2014. Dat is het gevolg van een verdere afname van de onderliggende inflatie en een meer uitgesproken daling van de prijzen van energieproducten, terwijl de toename van de prijzen van de 'andere componenten' licht zou versnellen (zie figuur 16).

De onderliggende inflatie zou vertragen tot 1% (tegenover 1,2% in 2014). De loonkosten per eenheid product zouden immers dalen door de nulgroei van de loonkosten per gewerkt uur (zie paragraaf 3.3.) in combinatie met een bescheiden productiviteitsgroei. Daarnaast sijn de lagere energieprijzen door in de prijzen van andere producten en diensten. De aantrekkende economische groei in de loop van 2015 zou de neerwaartse druk op de prijzen echter doen afnemen, waardoor de onderliggende inflatie licht zou hernemen tijdens de tweede jaarhelft.

¹⁷ De inflatie wordt hier gemeten als de jaar-op-jaargroei van het nationaal indexcijfer der consumptieprijzen (NICP).

¹⁸ De onderliggende inflatie wordt berekend door het NICP te zuiveren voor de impact van prijsveranderingen van administratieve aard en het prijsverloop van traditioneel sterk volatiele componenten. Daarom worden de effecten van btw-wijzigingen, accijnzen en andere indirecte belastingen, de verkeersbelasting en het prijsverloop van waterverbruik, energie, tabak, alcoholhoudende dranken, vis en zeevruchten, vleesproducten en verse groenten en fruit uitgesloten bij de berekening van de onderliggende inflatie.

Van juli 2014 tot januari 2015 liet de prijs van ruwe olie een spectaculaire daling optekenen. In dollar bedroeg die daling ongeveer 60%, terwijl ze uitgedrukt in euro iets beperkter was omdat de euro deprecieerde tegenover de dollar. Sindsdien is de olieprijs opnieuw wat toegenomen en op jaarbasis wordt in 2015 een daling voorzien t.o.v. 2014 van 40% in dollar en van 29% in euro.¹⁹ Als gevolg daarvan zou de negatieve bijdrage van de olieproducten (-0,9 procentpunt) tot de inflatie dit jaar 0,6 procentpunt groter zijn dan in 2014 (-0,3 procentpunt). Ook de prijzen voor aardgas en elektriciteit op de groothandelsmarkt zouden dit jaar lager liggen dan in 2014, maar die daling zou minder uitgesproken zijn dan voor ruwe olie. Toch zou de bijdrage van de prijs van alle energieproducten tot de inflatie (zoals weergegeven op Figuur 16) in 2015 (-1 procentpunt) slechts 0,3 procentpunt negatiever zijn dan in 2014 (-0,7 procentpunt) door een toename van de distributietarieven voor elektriciteit.²⁰

De bijdrage van de 'andere componenten' tot de consumptieprijsinflatie zou dit jaar 0,2 procentpunt hoger liggen dan in 2014 omwille van de toename van de prijzen voor verse groenten en fruit. Die bereikten zeer lage niveaus tijdens de zomer van 2014 door de combinatie van een goede oogst en het Russisch invoerverbod op landbouw- en voedingsproducten. Bijgevolg leverde de categorie verse voeding een negatieve bijdrage tot de inflatie van 2014. Dit jaar zou er een beperkt herstel optreden in de prijzen van verse groenten en fruit waardoor er een positieve bijdrage tot de inflatie opgetekend wordt. Daarnaast werden de accijnzen op tabaksproducten verhoogd, maar dat gebeurde ook in 2014, waardoor de bijdrage van tabaksproducten tot de inflatie nagenoeg ongewijzigd blijft. Ten slotte heeft

¹⁹ Gebaseerd op de termijnmarktnoteringen van 5 februari 2015.

²⁰ Vooral bij de distributienetbeheerders in het Vlaams Gewest werd een sterke toename van de tarieven opgetekend omdat de bijkomende kosten verbonden aan het produceren van groene stroom daar doorgerekend worden via de distributietarieven. De tarieven voor aardgas vielen daarentegen (in mindere mate) terug bij de meeste beheerders in het Vlaams Gewest. In Brussel daalden de tarieven voor elektriciteit en aardgas, terwijl er voor het grootste deel van de Waalse distributienetbeheerders nog geen nieuwe tarieven bekend waren bij het afsluiten van deze vooruitzichten. Voor die laatste werd een stabilisering van de tarieven verondersteld.

de toename van de accijnzen op enkele categorieën alcoholische dranken slechts een beperkte impact op de consumptieprijzen.

De gezondheidsindex wordt niet beïnvloed door het prijsverloop van benzine, diesel, tabaksproducten en alcoholische dranken. De neerwaartse druk van de olieprijsdaling in 2015 weegt dan ook minder sterk door in de gezondheidsindex dan in het NICP. Bijgevolg versnelt de groei van de gezondheidsindex in 2015 (0,5%) licht ten opzichte van 2014 (0,4%).

3.2. Indexering van de overheidslonen en de sociale uitkeringen

De spilindex voor de overheidssector werd laatst overschreden in november 2012. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de huidige spilindex (101,02) ook in 2015 niet overschreden worden door het viermaandelijks voortschrijdend gemiddelde van de gezondheidsindex. Naar alle waarschijnlijkheid zou die overschrijding plaatsvinden begin 2016. Merk echter op dat het overschrijden van de huidige spilindex geen aanleiding zal geven tot een verhoging van de sociale uitkeringen en de wedden van het overheidspersoneel als gevolg van de door de regering aangekondigde indexsprong.

3.3. Loonontwikkeling in de marktsector

3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten

De nationale rekeningen voor het jaar 2013 (gepubliceerd in september 2014) volgen de nieuwe regels voor de nationale boekhouding (ESR 2010). Ten opzichte van het oude referentiekader (ESR 1995) is er een belangrijk verschil in de berekening van de loonkosten. In ESR 1995 werden werkgeversbijdrageverminderingen rechtstreeks in mindering gebracht van de totale werkgeversbijdragen en dus van de loonkosten zoals gedefinieerd in de nationale rekeningen. De loonsubsidies (kortingen op de door te storten bedrijfsvoorheffing) hadden daarentegen geen invloed op de loonkosten, maar werden geboekt als niet-productgebonden subsidies. In ESR 2010 worden enkel de niet-doelgroepgebonden werkgeversbijdrageverminderingen nog rechtstreeks in mindering gebracht van de loonkosten, terwijl de doelgroepgebonden bijdrageverminderingen op dezelfde manier geboekt worden als de loonsubsidies. De loonkosten per gewerkt uur (in euro) zijn daardoor hoger in ESR 2010 dan in ESR 1995.²¹

Om het concurrentievermogen van de Belgische economie te versterken, drong de regering er in het kader van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 bij de sociale partners op aan om geen loonsverhogingen toe te kennen bovenop de loonindexering en de baremieke verhogingen. Door het ontbreken van een interprofessioneel akkoord werd de bevrozing van de conventionele lonen vóór indexering opgelegd via het Koninklijk Besluit van 28 april 2013.²²

²¹ Merk evenwel op dat niet alle herzieningen voor het verleden daaraan te wijten zijn. Ook het verbeteren van de methodes om de nationale rekeningen op te stellen kan aan de oorsprong van herzieningen liggen.

²² Zie Belgisch Staatsblad van 2 mei 2013, blz. 25917 – 25918.

Tabel 1 Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector
Bijdragen in procentpunt aan de groei van de nominale uurloonkosten

	2013	2014	2015
Koninklijk Besluit ^a			
Conventionele loonstijging vóór indexering	0,0	0,0	
Realisaties/vooruitzichten			
Groei nominale uurloonkosten, waarvan	2,3	0,6	0,0
- Indexering	2,0	0,9	0,2
- Bruto-uurloonstijging vóór indexering ^b	0,3	0,0	0,0
- Totale werkgeversbijdragen ^c	-0,1	-0,2	-0,2

a. Door het ontbreken van een interprofessioneel akkoord werd voor de periode 2013-2014 de toegelaten stijging van de conventionele lonen vastgelegd bij Koninklijk Besluit.

b. Conventionele loonstijgingen vóór indexering plus loondrift

c. Wettelijke, extralegale en toegerekende werkgeversbijdragen

Volgens de beschikbare gegevens uit de nationale rekeningen (tot en met het derde kwartaal van 2014) vertraagde de groei van de uurloonkosten van 2,3% in 2013 tot naar raming 0,6% in 2014. Die groeivertraging wordt vooral verklaard door de indexering die – met vertraging – reageert op de daling van de inflatie en in 2014 ruim 1 procentpunt lager ligt dan in 2013. De werkgeversbijdragen hadden in beide jaren een licht neerwaartse invloed op de groei van de uurloonkosten. Terwijl dat in 2013 eerder te danken was aan een afname van de werkgeversbijdragevoet in enge zin²³ als gevolg van bijkomende werkgeversbijdrageverminderingen, werd de groei van de werkgeversbijdragen in 2014 beperkt door een sterke daling van de toegerekende bijdragen. Op basis van bovenstaande factoren stegen de bruto-uurlonen vóór indexering met 0,3% in 2013 en stabiliseerden ze zich in 2014. Rekening houdend met de evolutie van de conventionele lonen (+0,1% in 2013 en nulgroei in 2014) werd enkel in 2013 een beperkte positieve loondrift²⁴ opgetekend.

Het interprofessioneel overleg voor de periode 2015-2016 resulteerde in een ontwerpakkoord dat slechts door acht leden van de Groep van Tien ondertekend en overgemaakt werd aan de regering. Daarin werd overeengekomen dat de blokkering van de conventionele lonen van toepassing blijft in 2015 en dat er pas in 2016 enige ruimte ontstaat voor een toename van de bruto-uurlonen vóór indexering. Bovendien had de regering al beslist om een indexsprong door te voeren. Als gevolg daarvan wordt de volgende indexering (van 2%) van de sociale uitkeringen en de wedden van het overheidspersoneel niet doorgevoerd, maar worden ook de lonen in de privésector niet geïndexeerd tot men 2% indexering niet heeft toegekend.²⁵ Toch zou de indexering in 2015 (jaargemiddeld) nog uitkomen op 0,2% als gevolg van een overloopeffect uit 2014 en een (bijzonder beperkte) indexering in sommige paritaire comités in januari 2015.²⁶ De nominale uurloonkosten zouden in 2015 evenwel een nulgroei kennen doordat de werkgeversbijdragen trager groeien dan de brutolonen. De groei van de wettelijke werkgeversbijdragen zou beperkt worden door de toename van de bijdrageverminderingen en de toegerekende werkgeversbijdragen vallen terug als gevolg van de daling van het aantal werklozen met bedrijfstoeslag²⁷ (voorheen 'bruggepensioneerden').

²³ Wettelijke werkgeversbijdragen in procent van de brutoloonmassa.

²⁴ De loondrift wordt hier berekend als de afwijking tussen de evolutie van de bruto-uurlonen en de conventionele lonen (beide vóór indexering).

²⁵ Hoewel de indexsprong wettelijk gezien nog geen feit is, gaan we ervan uit dat deze maatregel tijdig uitgevoerd wordt, zodat de indexering in sommige paritaire comités in januari 2015 de laatste geweest is voor de invoering van de indexsprong.

²⁶ Zo werden de lonen in het aanvullend nationaal paritair comité voor bedienden (PC 218) verhoogd met 0,03%.

²⁷ Het gaat hierbij over alle werklozen met bedrijfstoeslag, los van het feit of ze als werkzoekend beschouwd worden of niet.

3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus

De bijdrageverminderingen en loonsubsidies ten gunste van de ondernemingen in 2014-2015 zijn gebaseerd op de relanceplannen van het najaar van 2013 en ingevoerd in 2014 (hogere subsidies voor de sociale maribel, overuren horeca, algemene loonsubsidie kmo's, en volcontinu arbeid), de bijdrageverminderingen toegekend om de loonkostenverhogende impact van de eenmaking van de bediende- en arbeidersstatuten te neutraliseren en de laatst gepubliceerde observaties van de bijdrageverminderingen (tweede kwartaal van 2014). Wegens de nieuwe timing van het competitiviteitspact van 2013 zijn de grote lastenverlagingen uit dat pact, nl. verhoogde sociale maribelsubsidies, algemeen-forfaitaire en lageloongerichte werkgeversbijdrageverminderingen en de nacht- en ploegenarbeidsubsidies, niet operationeel in 2015. Voorlopig veranderen de Gewesten de modaliteiten van de loonlastenverlagingen waarvoor ze bevoegd zijn geworden, niet.

Tabel 2 Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen
In miljoen euro

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Werkgeversbijdrageverminderingen	4722	4867	5001	4943	5113	5327	5463
waarvan geboekt als loonsubsidies (excl. gesco's)	776	830	886	868	875	944	977
waarvan overgenomen door de Gewesten	0	0	0	0	0	0	788
Loonsubsidies, waarvan o.a.	4206	5316	6127	6168	6280	6360	6445
- Sociale maribel	688	750	870	906	951	995	1022
- Activeringen en preactiveringen	230	362	638	463	218	229	242
- Dienstencheques	1051	1231	1424	1595	1650	1570	1585
- Nacht- en ploegenarbeid en overuren	845	1035	1125	1130	1167	1203	1209
- Algemene korting	470	890	935	970	985	1017	1024
waarvan overgenomen door de Gewesten	0	0	0	0	0	0	1856
Totaal ten gunste van werkgevers	8928	10184	11129	11111	11393	11687	11908
waarvan overgenomen door de Gewesten	0	0	0	0	0	0	2643
Werknemersbijdrageverminderingen	690	708	740	720	849	851	828

Nog steeds onder druk van de subsidiedaling voor de dienstencheques met 0,5 euro in 2014 en de zwakke vraag naar huishoudelijke diensten in het algemeen zullen de dienstenchequesubsidies in 2015 slechts matig stijgen (met 15 miljoen). Het dienstenchequegebruik stagneert niet alleen omdat de vraag afgeremd wordt door de prijsverhoging voor de gebruikers, de vermindering van het quotum per belastingplichtige en de verlaging van de bovengrens op de fiscale aftrekbaarheid, maar ook omdat de reservering van bijkomende jobs voor bepaalde categorieën van werklozen het aanbod van arbeidskrachten in die bedrijfstak afremt.²⁸

Bijkomende werkgeversbijdrageverminderingen worden toegekend in het kader van de doelgroepen eerste aanwervingen²⁹ (vierde en vijfde werknemer sinds 2014, 21 miljoen op kruissnelheid in 2015) en horeca (vaste contracten, van 9 miljoen in 2014 naar 58 miljoen in 2015). Mede als gevolg van die maatregelen zullen de werkgeversbijdrageverminderingen (i.e. inclusief de doelgerichte

²⁸ Het Vlaams Gewest zou de intentie hebben om die verplichting te annuleren.

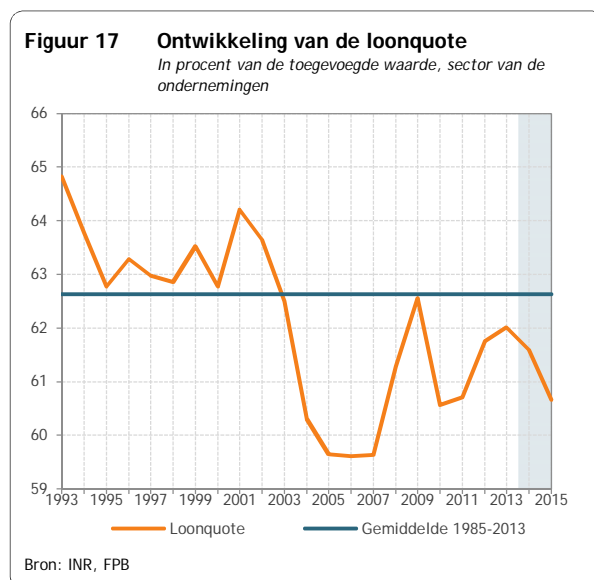
²⁹ Ook na de zesde staatshervorming een federale bevoegdheid.

bijdrageverminderingen) in 2015 met 136 miljoen stijgen. In 2015 zullen de klassieke loonsubsidies (i.e. exclusief de doelgerichte bijdrageverminderingen) stijgen met 85 miljoen.

Een aantal werkgeversbijdrageverminderingen (alle doelgroepgebonden verminderingen behalve 'eerste aanwervingen' en 'arbeidsduurvermindering'³⁰) en loonsubsidies (activeringen, jongerenbonus non-profit en dienstencheques) worden krachtens de zesde staatshervorming een bevoegdheid van de Gewesten. Dat betekent dat de Gewesten in 2015 bij onveranderd beleid 2 643 miljoen aan loonlastenverlagingen (ten gunste van de ondernemingen) van Entiteit I (exclusief gesubsidieerde contractuelen) zullen overnemen, waarvan 788 miljoen doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen en 1 856 miljoen klassieke loonsubsidies.

3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote

De loonquote³¹ in de sector van de ondernemingen bedroeg 62% in 2013. Die forse stijging (t.o.v. 60,7% in 2011) was het gevolg van de stagnering van de arbeidsproductiviteit per uur en van een toename van de uurloonkosten vóór indexerings.

prijzen, waarbij de loonindexering ruimschoots de toename van de deflator van de toegevoegde waarde overtrof. De omgekeerde situatie doet zich voor in de jaren 2014-2015. Door de aantrekkende productiviteitsgroei, de zeer beperkte loonindexering in 2015 (vergeleken met de deflator van de toegevoegde waarde) en de geleidelijke afname van de werkgeversbijdragevoeten, zou de loonquote terugvallen en dit jaar opnieuw op 60,7% uitkomen.

Tijdens de afgelopen jaren (vooral van 2005 tot 2011) werd een sterke toename van de loonsubsidies en de doelgroepgebonden bijdrageverminderingen opgetekend³², wat impliceert dat

de kost van de factor arbeid een beperkter aandeel in de toegevoegde waarde vertegenwoordigt dan kan afgeleid worden uit figuur 17.

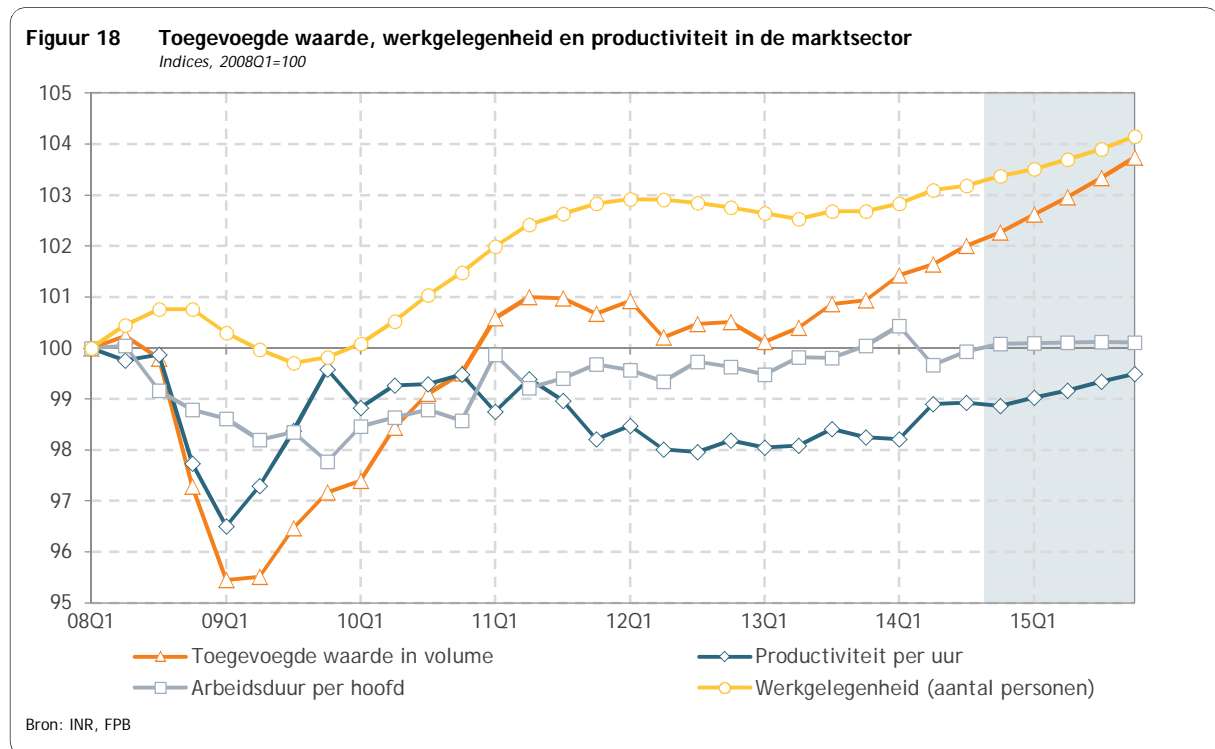
³⁰ Net zoals de federaal gebleven doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen worden ook de aan de Gewesten overgedragen werkgeversbijdrageverminderingen krachtens de nieuwe regels voor de nationale rekeningen ingeboekt als niet-productgebonden subsidies en dus ook deel uitmaken van de loonsubsidies.

³¹ De loonquote wordt hier berekend als het aandeel van de loonkosten in de toegevoegde waarde van de institutionele sector van de ondernemingen.

³² Beide categorieën van loonkostverminderingen worden in de nationale rekeningen in rekening gebracht als niet-productgebonden subsidies aan de ondernemingen. Zie paragrafen 3.3.1 en 3.3.2.

4. Arbeidsmarkt

Tussen midden 2011 en begin 2013 kromp de activiteit in de marktsector met 0,9%, maar sinds het tweede kwartaal van 2013 groeit de toegevoegde waarde opnieuw, gemiddeld met 0,3% per kwartaal. Dat groeitempo zou nauwelijks verder versnellen in de loop van dit jaar, zodat op jaarbasis de toegevoegde waarde even sterk zou toenemen als in 2014 (+1,3%).

De conjuncturele verzwakking van 2011-2012 ging gepaard met een terugval van de productiviteit per uur (zie figuur 18), wat er op duidt dat in die periode sterk aan 'labour hoarding' werd gedaan in de marktsector. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de groei van de activiteit sinds het tweede kwartaal van 2013 voor bijna de helft wordt opgeslorpt door productiviteitsverhogingen, ondanks het feit dat de zwakke evolutie van de reële loonkosten de groei van de productiviteit afremt. In jaargemiddelden zou de productiviteit per uur dit jaar – net zoals in 2014 – groeien met 0,5%, zodat de groei van het arbeidsvolume in de marktsector (0,8%) nauwelijks hoger is dan in 2014 (0,7%).

Het aantal gewerkte uren per voltijdse job zou in de loop van dit jaar licht verder toenemen en zo terug aanknopen bij de niveaus uit de jaren voor het uitbreken van de financiële crisis. Daarnaast is de expansie van het aantal dienstenchequebanen nagenoeg stilgevalen, zodat die factor van neerwaartse druk op de evolutie van de gemiddelde arbeidsduur (via een toename van het aantal deeltijdse banen) is weggevalen. Ten slotte zouden de maatregelen die de huidige regering nam op het vlak van de verstrenging van de toegang tot deeltijds tijdscrediet (geen RVA-uitkering meer voor nieuwe aanvragen zonder motief; verder optrekken van de instapleeftijd voor de landingsbanen) eveneens de

groei van het aandeel van deeltijdse jobs afremmen.³³ Om al deze redenen zou de gemiddelde arbeidsduur ook dit jaar blijven toenemen (+0,1%), na de stijging die vorig jaar werd opgetekend (+0,2%).

Door de conjuncturele verzwakking gingen er tussen begin 2012 en midden 2013 14 000 arbeidsplaatsen verloren in de marktsector. Sindsdien groeit de marktwerkgelegenheid opnieuw, met gemiddeld iets meer dan 0,1% per kwartaal. Dat leverde 23 000 bijkomende arbeidsplaatsen op tussen midden 2013 en het derde kwartaal van 2014. De evoluties naar bedrijfstak blijven echter voor een erg gemengd beeld zorgen. Zo ligt het aantal uitzendkrachten momenteel terug op de piekniveaus van 2008 en 2011. Bovendien is er in de handel en de horeca en bij de opslag en vervoerondersteuning een positieve kentering merkbaar in de evolutie van de loontrekkende werkgelegenheid. In de verwerkende nijverheid en in de bouwsector blijft de werkgelegenheid echter fors krimpen. In die twee takken gingen sinds begin 2012 resp. 31 000 en 14 000 loontrekkende jobs verloren. Vooral in de bouwsector is het contrast groot met de sterke werkgelegenheidsprestaties die geboekt werden in de jaren na het uitbreken van de financiële crisis.

Tijdens de projectieperiode zou de kwartaalgroei van de marktwerkgelegenheid aantrekken tot gemiddeld 0,2% per kwartaal. In jaargemiddelden zou de groei van de marktwerkgelegenheid dan versnellen van 0,5% in 2014 tot 0,7% in 2015. De evolutie van de werkgelegenheid wordt daarbij nog nauwelijks ondersteund door de verdere expansie van de dienstenchequewerkgelegenheid. Die nam in

³³ Onze hypothesen op het vlak van tijdskrediet houden rekening met de overgangsmodaliteiten die na overleg met de sociale partners eind december ingevoerd werden en die het effect van de maatregelen enigszins opschuiven in de tijd in vergelijking met de oorspronkelijke plannen. Los daarvan laten recente cijfers voor de maand december echter ook vermoeden dat er een aankondigingseffect heeft gespeeld en dat veel mensen op de valreep nog tijdskrediet hebben aangevraagd onder de oude voorwaarden. Het effect van de maatregelen op het vlak van tijdskrediet zou voor dit jaar daardoor te ruim kunnen zijn ingeschat in deze Economische Begroting.

2013 nog toe met 6 600 arbeidsplaatsen, terwijl de stijging vorig jaar beperkt bleef tot 2 900 banen en dit jaar zou terugvallen tot 700 banen.

De werkgelegenheid bij de overheid daalde in 2014 met 2 800 personen, het gevolg van de beperkingen op de vervanging van natuurlijke afvloeiingen in de administraties op alle beleidsniveaus en van de afbouw van de werkgelegenheid op defensie. Dit jaar zou zij nog fors afnemen (met 5 000 personen), onder invloed van versterkte bezuinigingsmaatregelen op federaal niveau en van nieuwe maatregelen ter beperking van de toename van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap. De werkgelegenheid voor eigen rekening bij de gezinnen kromp vorig jaar (-1 000 personen), maar zou dit jaar nagenoeg stabiel blijven (+300 personen).

De afname van de globale werkende bevolking in 2013 (-13 000 personen) werd vorig jaar ongedaan gemaakt (+13 300 personen), terwijl voor dit jaar een toename van 20 200 personen in het verschiep zou liggen. Aangezien de bevolking op arbeidsleeftijd in 2013 toenam met 12 000 personen, daalde de werkgelegenheidsgraad³⁴ in dat jaar van 64% tot 63,7%. Bij de – bescheiden – toename van de bevolking op arbeidsleeftijd, zoals vooropgesteld in de jongste Demografische vooruitzichten (+7 500 personen in 2014 en +8 400 personen in 2015), steeg de werkgelegenheidsgraad vorig jaar tot 63,8%, en zou hij dit jaar terug uitkomen op 64%.

De groei van de beroepsbevolking³⁵ bedroeg in 2011 nog 0,7% (+36 700 personen), maar is in de twee daaropvolgende jaren drastisch teruggevallen (in 2013 slechts 0,1% of 5 200 personen). Dat wordt grotendeels verklaard door de sterke afname in de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd, op zijn beurt voornamelijk het gevolg van het slinkend migratiesaldo. Bovendien werd de aanzienlijke groei van de activiteitsgraden in de oudere leeftijdsklassen tenietgedaan door dalende arbeidsmarktparticipatie in de overige leeftijdsklassen, zowel bij jongeren (15 tot 24 jaar) als in de middengroep (25 tot 49 jaar), dat laatste allicht in de hand gewerkt door de strengere controles op het actief zoekgedrag van uitkeringsgerechtigde werklozen. De macro-economische activiteitsgraad bleef dus vrijwel constant in die periode.

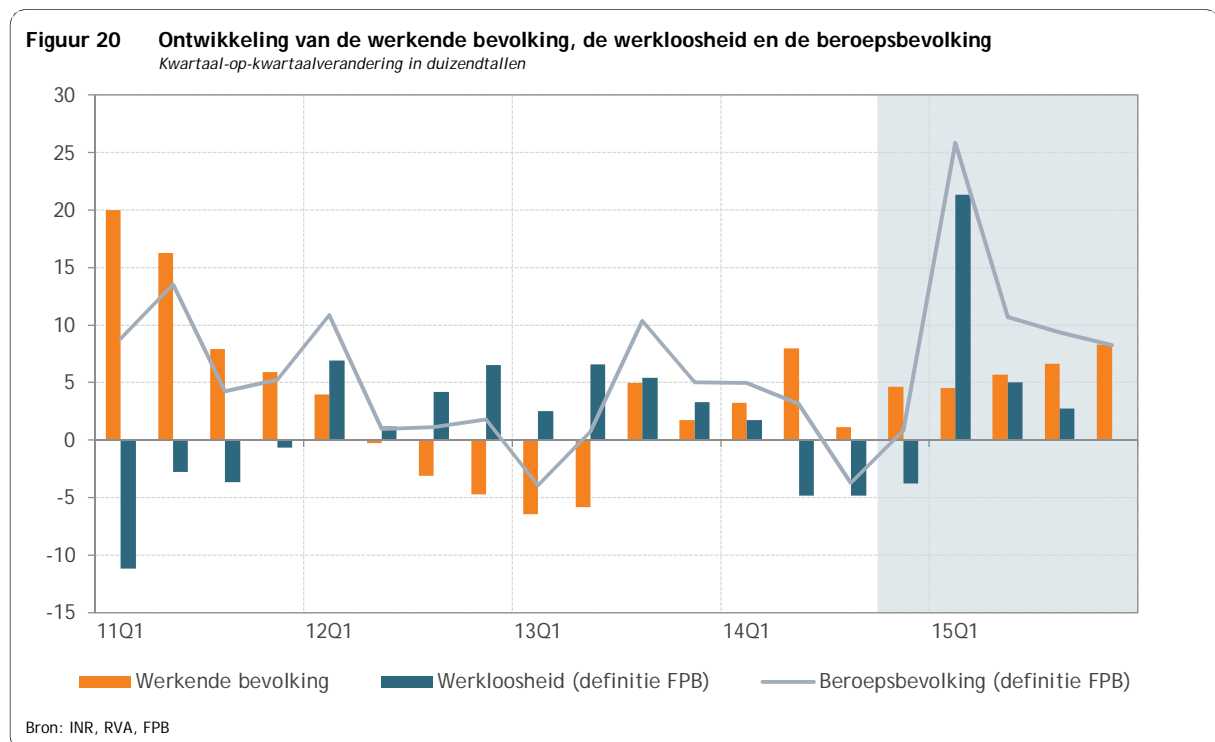
Vorig jaar gaven diverse maatregelen ter ontmoediging van vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt (verhoging van de instapleeftijd en verstrenging van de loopbaanvereisten voor vervroegd pensioen; hervorming van het TBS-stelsel in het onderwijs) een nieuwe impuls aan de verhoging van de activiteitsgraden bij 55-plussers. En hoewel de daling van de arbeidsmarktparticipatie bij jongeren zich onverminderd bleef doorzetten, was zij minder uitgesproken in de middengroep. De macro-economische activiteitsgraad steeg bijgevolg van 72,7% tot 72,8%. Ondanks een verder afkalvende demografische impuls, groeide de beroepsbevolking vorig jaar met 0,3% (+14 800 personen).

Dit jaar wordt de impact van de eindeloopbaanmaatregelen nog belangrijker, omdat de instroomleeftijd in het brugpensioenstelsel (stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag; SWT) opgetrokken wordt. Bovendien moeten SWT'ers die jonger zijn dan 60 jaar of nieuw instromen in het stelsel (ongeacht hun leeftijd) nu beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Die maatregel verhoogt het aantal niet-werkende

³⁴ Administratief concept: verhouding van de totale werkende bevolking (volgens de definitie van de nationale rekeningen) en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

³⁵ Volgens definitie FPB (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen').

werkzoekenden en bijgevolg de administratief gemeten werkloosheid en beroepsbevolking. Een gelijkaardig opwaarts effect op de beroepsbevolking (maar op veel kleinere schaal) is te verwachten van het afschaffen van de vrijstelling van zoekplicht om sociale en familiale redenen. Daar staat tegenover dat de beperking in de tijd van de inschakelingsuitkeringen (de vroegere wachttuitkeringen) en de verdere verstrenging van de toegangsvoorwaarden voor het verkrijgen van de inschakelingsuitkering voor bijkomende negatieve schokken in de activiteitsgraden beneden 50 jaar zorgen. De globale activiteitsgraad zou na verrekening van alle genomen maatregelen klimmen van 72,8% in 2014 tot 73,3% in 2015 en de toename van de beroepsbevolking zou – bij een nog slechts licht positieve demografische impuls – dit jaar uitkomen op 40 200 personen. Die verhoging is weliswaar in niet geringe mate toe te schrijven aan de toename van de groep werkzoekende SWT'ers (+25 500 personen).

De werkloosheid³⁶ bleef kwartaal na kwartaal oplopen gedurende het gehele jaar 2013. Op jaarbasis steeg het aantal werklozen in 2013 met 18 300 personen en nam de werkloosheidsgraad toe van 12,1% tot 12,4%. Die toename zwakte sterk af vanaf het vierde kwartaal van 2013 en de werkloosheid daalde zelfs gevoelig vanaf het tweede kwartaal van 2014. In jaargemiddelden steeg het aantal werklozen vorig jaar echter nog met 1 500 personen – wat louter het resultaat is van een positief overloopeffect door de stijging van de werkloosheid in de loop van 2013 – en bleef de werkloosheidsgraad stabiel op 12,4%.

De onmiddellijke opname (op 1 januari 2015) van alle SWT'ers onder 60 jaar bij de werkzoekenden zorgt voor een positieve schok in het eerste kwartaal van dit jaar op de evolutie van zowel de beroepsbevolking als de werkloosheid (zie figuur 20). Ook in de loop van het jaar blijven instromende SWT'ers (nu per definitie allen werkzoekend) een opwaartse druk uitoefenen op de evolutie van de administratief gemeten werkloosheid, zodat die slechts op het einde van het jaar zou stabiliseren. In jaargemiddelden neemt de werkloosheid toe met 20 000 personen en stijgt de werkloosheidsgraad tot

³⁶ Volgens definitie FPB (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' of 'oudere werklozen').

12,7%. Exclusief werkzoekenden met bedrijfstoeslag, daalt de administratieve werkloosheid echter met 5 500 personen.

Dat een steeds belangrijker gedeelte van de SWT'ers beschikbaar moet blijven voor de arbeidsmarkt, heeft dus grote gevolgen voor de gemeten evolutie van de werkloosheid, maar laat op korte termijn het geheel van RVA-uitgaven vrijwel ongewijzigd. De beperking van de inschakelingsuitkeringen in de tijd heeft daarentegen wél belangrijke gevolgen op het vlak van de overheidsuitgaven en draagt sterk bij tot de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (-31 400 personen dit jaar), zowel via een toename van het aantal werkzoekenden zonder uitkering als via een afname van de beroepsbevolking. Opmerkelijk is dat ook binnen de categorie van uitkeringsgerechtigde volledig werklozen een verdere verschuiving plaatsvindt van niet-werkzoekenden naar werkzoekenden, omdat vanaf dit jaar geen vrijstellingen van zoekplicht op oudere leeftijd meer gegeven worden voor instromende werklozen.

De 'geharmoniseerde' werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt (gemeten aan de hand van EAK-cijfers) steeg van 7,6% in 2012 tot 8,5% vorig jaar, en zou ook dit jaar nog licht toenemen (tot 8,6%), in de veronderstelling dat minstens een gedeelte van de groep SWT'ers die voortaan beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt zich ook als dusdanig kenbaar maakt in de EAK.

Bijlage

Tabel A.	Internationale omgeving en financiële indicatoren
Tabel B.1.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Tabel B.2.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume
Tabel B.3.	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Tabel B.4.	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Tabel B.5.	Situatie op de arbeidsmarkt
Tabel B.5.bis	Situatie op de arbeidsmarkt – detail
Tabel B.6.	Rekening van de particulieren
Tabel B.7.	Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren
Tabel B.8.	Rekening van de ondernemingen
Tabel B.9.	Verrichtingen met het buitenland

Tabel A. Internationale omgeving en financiële indicatoren*Groeivoeten - tenzij anders vermeld*

	2012	2013	2014	2015
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	0,9	2,0	2,9	4,4
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	-1,5	1,6	0,3	-2,0
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	128,6	132,8	132,9	114,7
Wereldhandelsprijzen				
Goederen excl. energie (in euro) (3)	3,5	-1,5	0,3	5,2
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	111,7	108,7	99,0	59,3
Rentevoeten eurogebied (peil)				
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (2)	0,6	0,2	0,2	0,0
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	3,2	2,7	1,9	0,8

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijngoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel B.1. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen*Miljarden euro*

	2012	2013	2014	2015
Consumptieve bestedingen van de particulieren	200,94	203,97	207,17	210,00
Consumptieve bestedingen van de overheid	94,24	96,50	98,52	98,79
Bruto vaste kapitaalvorming	89,14	88,04	92,14	91,90
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	58,69	58,47	62,23	61,92
b. Overheidsinvesteringen	9,06	8,59	8,52	8,52
c. Investerings in woongebouwen	21,40	20,98	21,39	21,46
Voorraadwijziging	2,16	1,44	-3,49	-5,25
Totaal van de nationale bestedingen	386,48	389,96	394,34	395,44
Uitvoer van goederen en diensten	319,27	327,13	336,06	349,09
Invoer van goederen en diensten	317,49	321,82	328,15	334,32
Bruto binnenlands product	388,25	395,26	402,25	410,21

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel B.2. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume

<i>Groeivoeten</i>				
	2012	2013	2014	2015
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0,8	0,3	0,9	1,3
Consumptieve bestedingen van de overheid	1,4	1,1	0,7	-0,1
Bruto vaste kapitaalvorming	-0,0	-2,2	4,6	-0,6
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	-0,3	-1,2	6,8	-1,0
b. Overheidsinvesteringen	3,4	-5,4	-0,5	-0,6
c. Investerings in woongebouwen	-0,5	-3,5	0,6	0,5
Voorraadwijziging (2)	-0,7	-0,5	-1,2	0,0
Totaal van de nationale bestedingen	0,0	-0,6	0,5	0,5
Uitvoer van goederen en diensten	1,9	2,9	3,7	3,7
Invoer van goederen en diensten	1,9	1,8	3,1	3,2
Netto-uitvoer (2)	0,1	0,8	0,5	0,5
Bruto binnenlands product	0,1	0,3	1,0	1,0

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel B.3. Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën

<i>Groeivoeten</i>				
	2012	2013	2014	2015
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2,2	1,2	0,6	0,0
Consumptieve bestedingen van de overheid	2,7	1,3	1,4	0,3
Bruto vaste kapitaalvorming	2,1	1,0	0,1	0,4
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	2,0	0,8	-0,3	0,5
b. Overheidsinvesteringen	1,7	0,3	-0,3	0,6
c. Investerings in woongebouwen	2,7	1,7	1,3	-0,2
Totaal van de nationale bestedingen	2,3	1,5	0,6	-0,3
Uitvoer van goederen en diensten	1,3	-0,4	-0,9	0,1
Invoer van goederen en diensten	1,5	-0,5	-1,1	-1,3
Ruilvoet	-0,3	0,1	0,2	1,5
Bruto binnenlands product	2,1	1,5	0,7	1,0
<i>Pro memorie:</i>				
Deflator van de totale finale vraag	1,8	0,6	-0,1	-0,1
Bijdrage van:				
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	1,1	0,8	0,4	0,5
(a1) Loonkosten per product	0,9	0,5	-0,0	-0,0
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0,3	-0,0	0,1	-0,0
(a3) Winstmarges per product (2)	-0,1	0,3	0,3	0,6
(b) Invoerkosten	0,7	-0,2	-0,5	-0,6

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel B.4. Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten*Jaargemiddelde groeivoeten, tenzij anders vermeld*

	2012	2013	2014	2015
<i>Loontrekkenden in de marktsector</i>				
Loonkost per werkelijk arbeidsuur	3,3	2,3	0,6	0,0
<i>p.m. idem, na aftrek van loonsubsidies (1)</i>	3,4	2,3	0,5	0,0
Loonkost per persoon	3,2	2,2	0,7	0,3
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	3,2	2,4	0,8	0,2
Brutoloon per persoon	3,1	2,3	0,9	0,5
Indexering	2,8	2,0	0,9	0,2
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0,4	0,3	-0,0	0,0
Brutoloon per persoon voor indexering	0,3	0,3	0,1	0,3
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	0,1	-0,6	0,5	1,0
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	0,2	-0,5	0,4	0,8
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (2)	3,3	1,7	1,1	1,1
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	3,3	1,8	1,3	1,2
<i>Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)</i>				
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (2)	35,8	35,7	35,3	35,1
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (3)	25,0	24,9	25,0	24,9
Werknemersbijdragen (4)	10,7	10,7	10,7	10,7
<i>Inflatie en indexering</i>				
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2,8	1,1	0,3	0,0
Inflatie: gezondheidsindex	2,6	1,2	0,4	0,5
Indexering lonen en wedden overheidssector	2,5	2,3	0,0	0,0
Indexering sociale prestaties	2,7	2,0	0,0	0,0
<i>Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)</i>				
Toegevoegde waarde in volume	-0,3	0,1	1,3	1,3
Arbeidsvolume (in aantal uren)	0,4	0,0	0,7	0,8
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	-0,7	0,1	0,5	0,5

(1) Volgens de methodologie van de nationale rekeningen, ESR 2010, moeten de loonsubsidies geregistreerd worden als een subsidie en niet als een rechtstreekse vermindering van de lasten op arbeid. Bij de definitie van de loonkosten worden zij dus niet in rekening gebracht. De loonsubsidies zijn van allerlei aard en worden door verschillende entiteiten van de overheid gefinancierd ((a) federale en gewestelijke doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen; (b) via de sociale zekerheid: Sociale Maribel, gesubsidieerde contractuelen ziekenhuizen, alternatieve financiering van de lastenverlagingen voor de non-profit, activering van werkloosheidsvergoedingen, dienstencheques, jongerenbonus non-profit, extra werkgelegenheid sociaal akkoord 2013; (c) via de federale fiscaliteit: nacht- en ploegenarbeid, overuren, algemene subsidie, onderzoekers, koopvaardij, zeevisserij, zeesleepvaart, baggeraars, sportlui; (d) via de Gemeenschappen en Gewesten: beschutte werkplaatsen, oudere werklozen (Vlaams Gewest), Prime à l'emploi (Waals Gewest)).

(2) Inclusief fictieve, extralegale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(3) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid, vóór aftrek van de doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen

(4) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

Tabel B.5. Situatie op de arbeidsmarkt*Duizendtallen, jaargemiddelden*

	2012	2013	2014	2015
I Totale bevolking (II+III)	11067,8	11125,0	11175,7	11224,7
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7246,9	7259,0	7266,4	7274,8
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5797,0	5849,0	5884,9	5893,7
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoelage (niet werkzoekend)	110,8	106,9	102,3	71,0
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5270,8	5276,0	5290,8	5331,0
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4555,0	4542,6	4556,0	4576,2
(a) Loon- en weddetrekkenden	2969,6	2949,8	2959,0	2981,6
(b) Zelfstandigen	745,0	751,7	758,8	761,3
(c) Overheidsadministratie	840,4	841,1	838,3	833,3
V. Grensarbeid (saldo)	79,5	78,9	78,8	78,8
VI. Werkloosheid (concept FPB)	636,3	654,5	656,0	676,0
(a) Niet-werkende werkzoekenden (1)	559,2	583,7	597,6	629,7
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoelage	4,2	4,4	4,8	30,3
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (2)	77,1	70,8	58,4	46,3
Werkloosheidsgraad (VI/III)	12,1	12,4	12,4	12,7
Activiteitsgraad (III/I.bis)	72,7	72,7	72,8	73,3
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	64,0	63,7	63,8	64,0
<i>Pro memorie</i>				
Werkloosheidsgraad (Eurostat-standaard)	7,6	8,4	8,5	8,6

(1) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.5.bis Situatie op de arbeidsmarkt - detail

Duizendtallen, jaargemiddelden

	2012	2013	2014	2015
I. Totale bevolking (II+III)	11067,8	11125,0	11175,7	11224,7
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7246,9	7259,0	7266,4	7274,8
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5797,0	5849,0	5884,9	5893,7
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	182,6	179,9	176,7	142,6
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen	8,3	7,6	6,9	3,5
- Vrijgestelden om reden van studies	22,1	23,4	24,8	25,2
- Volledige loopbaanonderbreking (2)	23,3	22,8	22,6	22,4
- Werkloosheid met bedrijfstoelag (niet werkzoekend)	110,8	106,9	102,3	71,0
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	18,1	19,3	20,1	20,5
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5270,8	5276,0	5290,8	5331,0
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4555,0	4542,6	4556,0	4576,2
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	402,9	374,9	381,0	380,7
- Deelt. IGU (4) + onvrijw. deelt. met uitkering	51,7	51,8	51,1	51,2
- Activering	101,4	75,6	75,4	76,8
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	2,5	2,0	1,6	1,3
** Plan 'activa' (5)	72,6	48,0	50,7	54,3
** Herintegratie oudere werklozen	20,1	19,4	17,1	15,3
** Doorstromingsprogramma	4,8	4,9	4,7	4,6
** Eerste werkervaring	0,0	0,0	0,0	0,0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (2)	248,7	246,8	253,7	252,2
- Deelt. bruggepensioneerden	0,7	0,5	0,3	0,2
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0,3	0,3	0,3	0,3
V. Grensarbeid (saldo)	79,5	78,9	78,8	78,8
VI. Werkloosheid (concept FPB)	636,3	654,5	656,0	676,0
(a) Niet-werkende werkzoekenden (6)	559,2	583,7	597,6	629,7
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoelag	4,2	4,4	4,8	30,3
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (1)	77,1	70,8	58,4	46,3
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	28,2	28,8	29,2	29,3
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1)(7) (budgettaire eenheden)	41,0	42,9	30,7	31,8
p.m. UVW-WZ (1)(8) - jaarlijkse verandering	-4,6	15,3	-0,6	-19,7
p.m. werkloosheid met bedrijfstoelag / voltijds brugpensioen	115,0	111,3	107,1	101,3
(totaal)				

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Inclusief tijdskrediet en crisistijdskrediet

(3) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(4) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantie-uitkering (IGU) genieten

(5) Inclusief SINE, startbonus en stagebonus

(6) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(7) Inclusief crisisschorsing bedienden

(8) Inclusief PWA-vrijgestelden

Tabel B.6. Rekening van de particulieren (1)

Miljarden euro

	2012	2013	2014	2015
I. Lopende transacties				
a. Middelen	347,16	353,98	359,95	363,07
1. Netto-exploitatietoerschoot	7,11	7,25	7,33	7,43
2. Gemengd inkomen	24,95	25,60	25,99	26,38
3. Beloning van werknemers	203,33	207,51	209,48	211,26
Brutolonen	148,09	150,75	152,24	153,47
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	41,73	42,60	43,38	44,52
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	13,52	14,17	13,86	13,28
4. Netto-inkomen uit vermogen	29,38	28,28	29,95	29,76
Ontvangen rente	9,01	7,06	6,79	5,60
Betaalde rente (-)	3,41	2,35	2,02	1,43
Winstuitkeringen	12,82	12,92	14,28	14,84
Overige	10,96	10,66	10,90	10,75
5. Sociale uitkeringen	76,03	79,13	80,10	81,44
6. Overige netto-inkomenoverdrachten	3,55	3,40	4,19	3,86
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	2,82	2,82	2,90	2,93
b. Bestedingen	330,83	338,89	343,46	346,53
1. Belastingen op inkomen en vermogen	50,65	53,70	54,49	53,90
2. Sociale premies, waarvan:	79,25	81,22	81,80	82,63
Werkelijke sociale premies	65,73	67,05	67,95	69,35
Toegerekende sociale premies	13,52	14,17	13,86	13,28
3. Consumptieve bestedingen	200,94	203,97	207,17	210,00
c. Nettobesparingen	16,32	15,09	16,49	16,54
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	1,78	1,80	2,37	1,22
b. Bestedingen	10,61	10,29	11,92	11,25
1. Bruto vaste kapitaalvorming	24,08	23,55	24,10	24,17
2. Afschrijvingen (-)	16,12	16,66	17,12	17,64
3. Vermogensheffingen	3,32	3,97	4,12	3,91
4. Veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-0,16	0,02	0,02	0,02
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-0,57	-0,67	0,72	0,72
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	0,06	0,07	0,08	0,08
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	7,50	6,60	6,93	6,51
in % van het bbp	1,93	1,67	1,72	1,59

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.7. Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (1)

	2012	2013	2014	2015
<i>Groeivoeten</i>				
Primair bruto-inkomen	-0,1	0,4	1,0	0,9
<i>a. Lonen, waarvan:</i>	1,2	0,9	0,3	0,8
Ondernemingen	1,2	0,5	0,4	1,0
Overheid	1,7	2,1	0,0	0,2
Grensarbeiders	-0,1	1,1	-0,0	0,3
<i>b. Bruto-exploitatieoverschot en gemengd inkomen</i>	-0,6	1,6	1,3	2,0
Bruto-exploitatieoverschot van particulieren	-0,8	1,7	1,6	2,5
Gemengd inkomen	-0,4	1,4	0,9	1,5
<i>c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:</i>	-7,6	-4,8	5,3	-0,7
Ontvangen rente	-4,7	-22,6	-4,3	-17,7
Betaalde rente (-)	-11,9	-32,0	-14,4	-29,4
Winstuitkeringen	-13,3	-0,4	9,9	3,9
Secundaire inkomensverdeling				
<i>a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:</i>	2,6	2,4	1,5	1,2
Sociale uitkeringen	3,0	2,8	0,6	1,6
<i>b. Socialezekerheidspremies (-)</i>	1,8	1,2	0,1	1,0
Werkelijke sociale premies	1,8	0,8	0,7	2,0
Toegerekende sociale premies	2,1	3,4	-2,9	-4,5
<i>c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)</i>	1,3	4,8	0,8	-1,1
Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren	-0,1	-0,2	1,5	1,4

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.8. Rekening van de ondernemingen

Miljarden euro

	2012	2013	2014	2015
I. Lopende transacties				
a. Middelen	36,69	25,95	27,54	31,13
1. Netto-exploitatietoerschoot	41,88	42,17	44,94	48,71
2. Sociale premies	13,82	13,89	13,64	13,72
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	8,10	8,15	8,38	8,49
Premies ten laste van de werknemers	2,05	2,00	2,06	2,08
Toegerekende sociale premies	3,67	3,74	3,20	3,14
3. Netto-inkomen uit vermogen	-18,06	-28,96	-29,85	-30,44
4. Overige netto-inkomenoverdrachten	-0,96	-1,15	-1,19	-0,85
b. Bestedingen	25,79	26,49	26,52	28,44
1. Belastingen op inkomen en vermogen	12,01	12,60	12,87	14,72
2. Sociale uitkeringen	10,96	11,07	10,74	10,79
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	7,29	7,33	7,54	7,64
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	3,68	3,74	3,21	3,15
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	2,82	2,82	2,90	2,93
c. Nettobesparingen	10,89	-0,54	1,02	2,70
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	10,20	5,46	5,40	5,24
b. Bestedingen	7,58	6,07	3,63	0,42
1. Bruto vaste kapitaalvorming	56,00	55,91	59,52	59,21
2. Afschrijvingen (-)	51,63	52,47	52,43	53,49
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	0,19	0,94	-0,19	-0,17
4. Veranderingen in voorraden	1,84	1,21	-3,73	-5,49
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0,00	0,00	0,00	0,00
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	1,19	0,48	0,47	0,35
III. Vorderingenoverschoot (+) of tekort (-)	13,52	-1,14	2,78	7,52
in % van het bbp	3,48	-0,29	0,69	1,83

Tabel B.9. Verrichtingen met het buitenland

Miljarden euro

	2012	2013	2014	2015
I. Lopende verrichtingen				
a. Bestedingen	326,76	343,03	348,82	355,56
1. Invoer van goederen en diensten	317,49	321,82	328,15	334,32
2. Beloning van werknemers	2,68	2,74	2,77	2,78
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1,29	1,22	1,32	1,34
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	2,16	-8,84	-8,85	-8,92
5. Overige netto-inkomenoverdrachten	4,37	5,20	4,50	4,94
6. Sociale premies	2,28	2,35	2,37	2,37
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0,81	0,85	0,86	0,88
b. Middelen	329,17	337,22	346,22	359,29
1. Uitvoer van goederen en diensten	319,27	327,13	336,06	349,09
2. Beloning van werknemers	8,01	8,19	8,25	8,27
3. Subsidies	0,64	0,63	0,63	0,63
4. Belastingen op inkomen en vermogen	-0,25	-0,29	-0,31	-0,31
5. Sociale premies	0,85	0,87	0,88	0,89
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0,66	0,69	0,70	0,71
c. Saldo van lopende verrichtingen	2,41	-5,81	-2,59	3,73
II. Kapitaalverrichtingen	2,68	-0,20	0,40	-0,04
1. Netto-kapitaaloverdrachten	2,31	-0,18	0,90	0,46
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	-0,37	0,03	0,50	0,50
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie	5,09	-6,01	-2,19	3,69
in % van het bbp	1,31	-1,52	-0,55	0,90